

تقدیر بحضرت رب العالمین جل جلالہ وعم نوالہ

کس زاسلاف نکر و انچه و لامن کردم	بگر جان مستقم و کار یکہ درین من کردم
کہ بہ (شلاخ گل) فردوس نشین کردم	منم آن طبل شیداے گل رخسارے
دل خود را بہ تو لایسے تو مسکن کردم	عمر من شد بہ نگاپوسے تلاشت آخر
جاں فدایش برضا جوئی دشمن کردم	آشتایم شد ازین فدایہ محبوب رقیب
بمدار اے صبا بدیہ گلشن کردم	یا قلم بوسے خوشے چوں بہوا خواہی لطف
ہمچو قمری بحین (طوق بگردن) کردم	من بفرمانبری سرور و انت خالق
خوشہ باچیدم و در عشق تو خرم کردم	کاشم تو محبت بدل از دانه خال
چشم دل از نگہ لطف تو روشن کردم	زندہ باش اے شہ ذی مرتبہ عثمان غنی
ریخت گوہر ز لب لعل و بدامن کردم	آبروے سخنم کرد سخن دانی شاہ

و اور از نیت عنوان من است این کہ بہ نظر

نامہ خویش بنام تو معنون کردم

لکھنؤ میں لکھی گئی ہے۔
 دہلی میں لکھی گئی ہے۔
 (اصناف اللغات)
 کتب خانہ جامعہ اسلامیہ
 کتب خانہ جامعہ اسلامیہ
 کتب خانہ جامعہ اسلامیہ
 کتب خانہ جامعہ اسلامیہ

کتاب آریہ گردن یعنی لفظ و معنی
 کتب خانہ جامعہ اسلامیہ
 کتب خانہ جامعہ اسلامیہ
 کتب خانہ جامعہ اسلامیہ
 کتب خانہ جامعہ اسلامیہ

فہرست تقاریطِ سخنورانِ باکمال

نشانِ محلہ	تخلص	نام	نشانِ محلہ
۱	۲	۳	۴
۱	مصفی	والاجنباب۔ فضیلتآب۔ مولانا عبد الجبار خاں صاحب منتظم دفتر معتمد صاحب صرف خاص مبارک۔	۳
۲	زہری	والاجنباب۔ فیضآب۔ مولوی محمد جعفر صاحب انجم جاگیر آصف نگر علاقہ سرکا، عالی۔	۴
۳	سحا	والاجنباب فیضآب مولوی حاجی حکیم تپ نظیر حسین صاحب تصحیح دارالترجمہ	۹
۴	شاد	عالیجناب محسن القاسم۔ بہاولپور میں اسلطنہ کوشن پر شاہیہ جی۔ سی۔ آئی۔ ٹی۔ پیشکار دولت آصفیہ۔	۱۰
۵	شمسی	والاجنباب فضیلتآب۔ مولانا سید محمد اشرف صاحب پروفیسر کلئہ جامعہ عثمانیہ۔ سرکار عالی۔	۱۱
۶	شوکت	والاجنباب۔ فیضآب۔ مولوی سید کاظم علی صاحب بلگرامی وظیفہ یاب حسن خدمت (صدر محاسبی پانگاہ)۔	۱۳
۷	ضیا	عالیجناب۔ فضیلتآب۔ مولانا۔ نور الضیاء الدین صاحب معزز رکن مجلس عالیہ عدالت سرکار عالی۔	۱۵

باتومی گویم سخنور چیت تعسیر بی سخن
 قدر گوهر شد بدانند یا بد اند جوهری
 ہر کی زینہا ز رنگ فکر با نکتہ کشید
 فکر شان تنقید تصویر بلاغت در سخن
 آن بود بسم الشکر عنوان شکر و آلا
 نظیر ہر یک یا بختم اوست تاریکے لطیف
 چون بحسب فکر بر دم ندا آمد ز غیب
 راقم تنقید افکار و آلا اہل سخن

حسن تنقید نیست بر افکار شاعر حساب
 وزن و لولوے سخن غیر از سخن سخن محال
 گروہ را بدد از او سپر ایہ حسن و جمال
 فکر ماقتدرا بی نظیر تنقید است ارباب کمال
 این بود و بیجا چہ حسن گلستان خیال
 بود ما را ہم آبین تبتج فسر سال
 این دو مار تھے است ہوزون و در شب حساب
 از و آلا شکرانہ ہر یکے فین با کمال

گوش گردوں کو زہیت مکہ سخاں کن
 حق نگہ دار سخن را از اقیق عین الکمال

(۱) آنصافی - والا جناب فضیلتاً بوالا نا عجلہ بختبار خان صاحب منتظم دفتر مختصرہ فخاص مبارک

صیر عثمان علیخان بہادر خست
 تیر عالم فروز تہ سبج آصف جاہیت
 از دہان سلطوت او و زشکوہ سلطنت
 کردہ است آباد اقلیم و کن ز اہل کمال
 از و جو د کمالان چون روشنان بینی فروغ
 قد و این عالم و متصل و پایہ سبج اہل فضل

کز جلالش خیرہ بینی چشم ہمیش فرقدان
 پیر تو انوار حدش بر بطلت از جہان
 آفتاب شہرش شد در جہاں پر تو نشان
 دار علم حیدر آباد است دار کمالان
 این زمان کمال کن دار دستروغ آسمان
 عتت افزا سے کمال ہوش و عقل ہر تران

میکند دارائی و گنجینه افشانی بعلم
 زان گرامی گوهرای تجه علم است و فضل
 چشم او چون کرد آهنگ سفر در ملک خواب
 آفرین بر خاتمہ اعجاز بردار و لا
 پیش نقشش نقش مانی صورت بی معنی است
 دست صورت بند معنی از کمال قدر است
 از بهار حسن پنجه سر و لا چون طرف بست
 از گل الفاظ و از بوسه معانی تازه کرد
 زان قدر عنا که پیش سدره طوبی نگیاست
 زار چندی سر اجلال او آن نقش بست
 از سواکش بوسه خیر در دماغ دل رسید
 آنکه از و الشمس تفسیر جمال بر دست او است
 آنکه از و لیل شان گیسوش پیدا بود
 ز آفتاب جبهه انور و می که نقش بست
 از گل شاداب رخسار نبی گلشن دماند
 بیکر چشم حیا آینه دارش چون به بست
 ز گش کز کحل ماز باغ البصر پرورده بود

بی نیازند اهل علم از فیض دیگر خسران
 قدر سنج گوهر معنی و لا است
 توشه چشمش شده دیدار شاه انس و جان
 نقش بسته از بهمان صورت که دادندش نشان
 سیر او در دیده اهل نظر باشد عیان
 از دم اعجاز خلکش نقشش او دار در روان
 از گل هر عضو او دیده بهار به خزان
 بسته بند فکر او مغز خیال قدسیان
 سایه اش پدیدار واد از خست می جاودان
 پست شد پیش سر اجلال شاه خاوران
 خامساش چون نقش بست از کمال عنبر نشان
 از سوادش پر توش چون مهر گردیده عیان
 کرده در هر عقده اش صدها تا بان انبان
 بیخ نواری قدم گردید از پر توش نشان
 می خورد سیلی ز موج رنگ ارباب جنان
 خفت در آغوش حیرت چشم از آینه سار
 نقشش انداز نگاه است از حیرت عیان

خواب آن چشم جهان بپوشید که بیداری بود
 لعل سیرابش که بر آورد و در آرزوی آن
 از پند لسانی او خوتار دل را کرده حل
 از شکر خندش که سر بر میزد از کان نمک
 نقش ساک گوهر دندان نور چون پست
 کرده از موج تبسم لعل او آشکار
 گرفتند یوسف کنعان در آن پناه و قن
 گردان عالی که نور اوست همچون شمع طاو
 از کلب دریا نوازش کلاک با نقش کشید
 و او چون نقش کف پائے مبارک را طراز
 از ادب مهر نوشی بر لب گفتار نه
 او کشت تصویر جان و تو کنی تقریر نقش
 فاش گویم بواجب نقشه پستی سائے و لا
 خدمت خاص تو در درگاه حق گردد قبول

صورتش پر داخته کلکش چو چشم روشندان
 شعله او نقش است از موج عمر حساب و دان
 صرف کرده در سپید آیش بیاض چشم جان
 ریخت از نقشش یک بر زخم شوق عاشقان
 گوهر خست ز نقاش شد ز سلک کبکشان
 گوهرین سکنه چو پروین داشت آن درج دهان
 تشنه دیدار او مانند چپندین کاروان
 چشم موئے گردید بر زبانه پروانه سان
 جوش زن شد از خط او موج عمر جاودان
 از ادب شد بوسه چین اولب روحانیان
 احمدی تن زن که تقریظت نگردد نشان
 نقش صورت که شود با نقش معنی هم نشان
 ایچنین نقشه نه بسته چکس ز ابل زبان
 در جزای خیر ما وایت شود باغ جنان

نقش سالی او بلوغ طبع بستم اینچنین
 این سر را با نور بچشم نقش قبله دین (جان جان)

(۲) زمهری والا جناب فیض آباد مولوی محمد جعفر صاحب - ناظم چالیہ آصف نگر

<p> زمهری بے رما ہی پشت من است گرفتار من از دیدہ نکستہ چین زمهری در کہ من برگزینم نقاب ہمین نیست بے عیب با ہم تمام کتم حمید داد او جان آفرین شدم نعت سنج نبی کریم خدا باد جسام بر اسلام او زمهری خامہ حمد است و نعت رسول شد آنکس کہ اندر سخن در عجبم ولیکن ندید است بالاسے او بہر یک شد اندر اول دوسلے ودیعت بنام تو بود این گہر نہ از چہرہ پاہر یکے بے نقاب ز قربت کہ جہش بہ بیند بنور مبارک و لا بر تو این خواب خوش چو چشم تو دید است بالاسے او </p>	<p> زحر و لا در بدست من است نگاہے کہ در در شوم عیب من نہ سیم در متن ماہ شد کہ میاب مزید است حسخش بروست کلام سخن آفرین ہم زمان آفرین نہ ناقش بویل است و نطقش عظیم کہ راحت بجانم رہ تا ہم او بہر نامہ عجز است و عرض قدا بہر رنگ کرد است رنگین مسلم نہ صورت کشید از سر پاسے او بہ ان کاہشش در جہاں شوکتے کہ بے بہرہ رفتست زین ہر دگر نہ بہر کس کہ بیند جانش بخواب شرف چون بدور است اندر حضور کہ در جوت آمد چنین آب خوش ز کاکب تو دیدم سر پاسے او </p>
---	---

بود گر چه اندر نگار تو یار
 بسے خون جگر شد که بسستی نگار
 نگار بدین کسیند کاویدین است
 کند کوه با از بلند وز پست
 بر آنکس که ببیند ضیای برآ
 هر آن دیده و در بیند از کیف و کم
 بود و بدین آسان و مشکل بیان
 چو در نور بسمش بیانش بنور
 بود و طبع در ترجیح نور بر مشال
 نه لطف زبان فرستد اندر بیان
 تو هستی سراپا نگار رسول
 سزود در بلاغت ز طبع تو آب
 تو از نکته سخنان گرامی تری
 بان نغمه چند آنکه نازی بجاست
 چو آمد ترا بچو دولت بخواب
 نه تنها گوارای طبع تو شد
 همین هر چه آید با خوان خورد

مگر بسز بخونتابه ناید نگار
 بخون جگر شد که خونابه بار
 نه هر کس منزله نگار بدین است
 خورد خون و یک لعل آرد بدست
 نداند که آن را چسان آورد
 مانند چه دارد ز شادی و غم
 که قاصر بود در بیانش زبان
 ز تابش خجل عارض ماه و هور
 که بهتر نیاید از ان در خیال
 نه شاکه بیان از قصور زبان
 که گردد دعا بر طیفانش قبول
 سخن را بگردون توئی آفتاب
 که اندر سراپا سخن گسری
 باین نغمه زانسانکه سازی بجاست
 که هستش زنده چرخ عالی جناب
 به تنها قفا صفا طبع تو شد
 نه آن به که تنها خورد و خود برد

<p>کہ آمد قلم بر بیانش سراز ترا چشم روشن کشد از اصل آن بہ بید ہر آنکس کہ این گلشن نہ انجام تقریظ بر ذکر من ولیکن ولایک سخن آفرین نوشتم کہ از خلدہ عنبرین</p>	<p>نشانہ است گوہر کہ از گنج راز مرانور در چشم از نقتل آن شود مستفی ز آفت بر روشنت کہ قاصر بتاریخ شد فکر من ز گنج خود دم داد مال پختن ز مدوح نقتش سراپاست ایما</p>
--	---

سخن مختصر ز مہری کن کہ بس
بر رفتن خبر داد بانگ جرس

(۳) سخا - والا جناب فیضآب مولوی حاجی حکیم سید نظیر حسن صاحب

<p>ذات والاسے ولایک نامور ماہتاب علم و فن ز دستفنی در بلاغت تاج بخش و تاج ور وحدت از اطناب او کثرت مثال در صراحتش کنایت جملہ گر وہ چه تصویر بلاغت نقتش بست بند بند کشش با بلا بل ہمنوا نقط نقتش جان نزا و جان نواز</p>	<p>بیشال و بے ہمال و بے نظیر آفتاب عقل و دین ز دستینتر در فصاحت باج خواہ و بان گیر کثرت از ایجاز او وحدت نظیر در کنایاتش صراحت جاگیر شاہر معنی نشانہ بر سریر شعر شکرش با عناد اصنیہ حرف حرفش دل را و دل پذیر</p>
--	--

بود گر چه اندر نگار تو یار
 بے خون جگر شد که بستی نگار
 نگاریدن و بسیند کاویدن است
 کند کوه با از بلت و ز پست
 هر آنکس که ببیند ضیای برود
 هر آن دیده در بیند از کیف و کم
 بود دیدن آسان و مشکل بیان
 چو در نور بزمش بیانش بنور
 بود طبع ز ترجیح نور مثال
 نه لطف زبان فرستد اندر بیان
 تو هستی سراپا نگار رسول
 سزود در بلاغت ز طبع تو آب
 تو از نکتہ سخنان گرامی تری
 بان نعمه چندانکه نازی بجاست
 چو آمد ترا بچو دولت بخواب
 نه تنها گوای طبع تو شد
 بسین هر چه آید با خوان خورد

مگر جز بنویختن تا بد نگار
 بخون جگر شد که خونابه بار
 نه هر کس سزای نگاریدن است
 خورد خون و یک لعل آورد پست
 نداند که آن را چسان آورد
 مانند چه دارد شادی و غم
 که قاصر بود در بیانش زبان
 ز تابش خجل عارض ماه و هور
 که بهتر نیاید از ان در خیال
 نه شاکه بیان از تصور زبان
 که گردد دعا بر طفیانش قبول
 سخن را بگردون توئی آفتاب
 که اندر سراپا سخن گستری
 باین نعمه زانسانکه سازی بجاست
 که هستش ز نه چسب عالی جناب
 به تنها تقاضای طبع تو شد
 نه آن به که تنها خورد خود برد

کہ آد قلم بر بیانش سر از
ترا چشم روشن کشد از اصل آن
بہمید ہر انکس کہ این گلشنت
نہ انجام تقریظ بر ذکر من
ولیکن ولایے سخن آفرین
نو شتم کہ از خاندان عنبرین

نشانہ است گوہر کہ از گنج راز
مرانور در چشم از نقتل آن
نمودستفی ز اختہ روشنست
کہ قاصر بتاریخ شد فکر من
ز گنج خودم داد مال پختنین

ز مدوح نقش سراپاست ایما
۱۲۰ ۱۳۱

سخن مختصر ز مہری کن کہ بس
بر رفتن خبر داد بانگ جہس

(۳) سخا - والا جناب فیضآب مولوی حاجی حکیم سید نظیر حسن صاحب

ذات والاسے و لاسے نامور
ماہتاب علم و فن ز دوستفی
در بلاغت تاج بخش و تاج ور
وحدت از اطناب او کثرت شمال
در صراحتش کنایت جملہ گر
وہ چه تصویر بلاغت نقش بست
بند بندش با بلا بل ہسنوا
نقط نقوش جان نزا و جان نواز

بیشال و بے ہمال و بے نظیر
آفتاب عقل و دین و ستیز
در فصاحت باج خہ ام و بان گیر
کثرت از ایجاز او وحدت نظیر
در کنا یا تش صراحت جاے گیر
شاہر معنی نشانہ ہر سریر
شعر شعرش با عناد و صغیر
حرف حرفش دل را و دل پدیر

<p>در صفا هر نقطه اش با و تمام همزه او از اعود گاه بیزار جم از جنان استکبارین ستار ایسے اوسے هو اللہ را ہیر یک نرہ ناد در بدایت شتر طای با طوبی لہم زم زم کان از کنت علیہم تا جدار مزدانش کل ز تنزین با میل نشر او نشر ظہوری را ظهور بہر این نقشے کہ در بحر مل غوطہ زد فکر م سخا کار و برول</p>	<p>در ضیا ہر شوشہ اش مہر نیر باک او از بس جملہ روشن ضمیر وال از درجات منہ مستیر داوومی وادامہ عقد من راہ گیر حاصل الخیر در نیکی شہیر ایسے بایتلو علیہم ہم صغیر لام از لیس کے مثلاً بر سر منشآتش جسد تفسیر کبیر نظم او نظم نظیری را نظیر خود بود کسب مراعات الفطیر گو ہر تاریخ طبعش ناگزیر</p>
---	---

یا نغمہ در سال شتری مصرع
علیہ پاک محمدؐ سید بے نظیر

<p>(۴) شادو عاییناب سیل القاب ہاراجین سلطنتہ کسش شادو بہاچی سیلی کی شیکا سلطنتہ اصفیہ</p>	
<p>بارک اشرو لا خوش بیزاکت رستے نقشبندان سلف چو غم تو کردند جنین بسر صفو قرطاس کشیدی دلکش</p>	<p>نقش بستی ز سراپا سے رسول عربی علیہ پر دازی اعضا سے رسول عربی صورت چہرہ زیب سے رسول عربی</p>

بفریب دلِ موسے نگہاں جلوہ گراست
چشمِ خورشیدِ جهانتاب ز حیرت گروید
صفوہ آئینہ چشم تو برداشت چه خوش
ککابِ اعجاز تو بر صفوہ دلہا بخشید
بسیر لوجِ جبین مرہ و خور می با لیت
چشم بدور زدی نقش بچہ عنوانی
حسن صنعِ قلمت ہر کہ بپسند بہاں
مژدہ بادا بتواسے طوطی شیرین گفتار
غٹظ با ش کہ یابی صلہ ایس خدمت
شاد گردید دلِ شاد ازین حلیہ پاک

حسن تمثالِ تجلای سے رسولِ عربی
ہمچو آئینہ ز سیما سے رسولِ عربی
عکس از قامتِ عناسے رسولِ عربی
خوش طرازتِ دیبالاسے رسولِ عربی
گردہ نقشِ کفِ پاسے رسولِ عربی
بنیشتِ ابرو و اویلا سے رسولِ عربی
کلی شود و اولہ و شیدا سے رسولِ عربی
شاد مقالِ تو پذیرا سے رسولِ عربی
درد و عالم ز کرم ہا سے رسولِ عربی
از تماشا سے سراپا سے رسولِ عربی

سال تصویر بلاغت نبو و بہتر الزین

پیکر نور۔ سہراپا سے رسولِ عربی

(۵) شمسی۔ والاجاب فضیلتِ رسولانا سار شرف صاحبیت و فیہ کلید جامعہ عثمانیہ

کہ در پاسے غزالان ہنس صحرست ز بخیرے
نبا شد سحر را بانیر و اعجاز تا شیرے
نگیرد نوجوان شوخ پندنا صحیح پیرے
کہ ہر دیوانہ را در پاہاندا از نڈ بخیرے

کہد میں شوخ رایار ب بود آہنگ پیرے
بہ پیشِ دلبر من عشوہ خواباں چه بماند
حدیثِ دین بگوش اہل دنیا در نمی آید
خیالِ زلفِ جانان در دلِ آشفته چون نہو

نکویش تیز تری سازد این مویزبانان ما
 اگر باشد جمال دلر با هر جا بست شیدکے
 ز تاثیر دعای صبحگان کام جان یابی
 رضا جوے خدا مشت کش رنگ دعا نبود
 فریب گوشه گیران می کشد در دام نادان را
 ز چشم خوانبناک میر گلین او نمی تالم
 حیات جاودانی می دهد مال سنگاران
 سنگراد ستم پرورده خود را نگه دارد
 ز حیرت پیش آن گلگون قبا خاموش می مانم
 بی پیری تا کجا شمسی بود ذوق غزل خوانی
 ناله نعت کش تا گنج معنی بیشتر یابی
 ولای نغمه سنج آسا که از ساز غریب غم
 چه خوش رنگ سراپای نبی را بخت کلک اف
 فروخته پیش فکرش نیست طبع نکته سخنان
 چه بپردازد نیست یارب آنکه از اندیشه رنگین
 بزلیف عنبرین فکر خوش بند و مضامین
 چسان بود فصاحت نثر زبان حسن مضمونش

ق

که روشن تر چراغ انجمن باشد ز گلگیرے
 که از بهر شکار افکن بهر صحراست نخیرے
 که خند و خنده باے بوستان از باد شکرے
 دل آزادگان بر خود نگین و بار مبرے
 که سازد بیشتر نخچیر صیاد زمین گیرے
 که می خواهد میان سر و فریاد گلگیرے
 که گردد تشنگان آب حیوان آب شیرے
 کجا شمسی کمان زراع کمان رامیز بندیرے
 نو آنجی بشلخ گل ندارد مرغ تصویرے
 که می دانند شوق بذله سنجی تنگ بریرے
 زکاة مال می بخشد گنج و مال توفیرے
 چه خوش آهنگ نعت ز گنج از بهر شکر تصویرے
 که مانی می نماید بر پر پر خویش تصویرے
 کجا باشد سهارا بر رخ خورشید تنویرے
 که بنمود از بلاغت بر پر پر معروف تصویرے
 که بر خلق حسن دست دارد دام تصویرے
 که بلبل است بر دهنه رخ گل حسن آفریرے

بود باز دسے فکرش در شکار معنی نغمے
 کلامش پرچم خورشید بالاسے علم دارد
 چہ وحشت تھا کہ در چشم غزالان سرم بینم
 بہ نظیم او فصاحت با بلاغت نغمہ انگیزد
 دم جان بخش اویاغ سخن را تازہ می دارد
 بگردون سخن نظمش چسان ممتاز بنساید
 دل معنی طرازان از نویدش بر زبان بالہ
 مانند تنگی دل در سخن از وسعت فکرش
 بچشم نقشبندان می نهد آئینہ حیرت
 بزرے بر رخ معنی طرازان گرسون ریزد
 بروے خوردہ گیران قوت نظمش بیان ماند
 عدو از رخنہ گیر ہائے نظمش خون کند دل را

کمان قادر اند لایکہ بر آہوزند تیرے
 کہ بناید جلال موکب شاہ جہانگیر نے
 جو ہر آہوے معنی در کند راست پنجرے
 کہ در ہر پردہ آہنگ می باشد ہم وزیرے
 کہ نمود از خزانہ اش رنگ تویلیہ و تعمیرے
 کہ در افلاک حائل ہی نماید دور تدویرے
 کہ مرغان جہن را بہت گل بہت تیشے
 کہ ہر دل خستہ را انجام بر عسرت تیرے
 چہ خوش بند و نگارستان نظمش نقش تصویرے
 بیان از سحر می شنود و از اعجاز تقریرے
 کہ ہی باشد پیو آہو گر فن صولت شیرے
 خورد صہیلے خون آلودہ را در شوق تقریرے

چرخ گوید و لا تاریخ ایرن نظم کربن شمسی

طراز حلیہ پیکے سر اپا بلکہ تصویرے

(۶) شوکت و الا جنات مملوے سید کاظم علی رضا بلکری علیہ الرحمۃ حسن خلدی با لکناؤ

نواب عزیز جنگ نئی شان

زیباست ولا تخلص او

شمس العلماء بشعین دلسوز

کز عشق خداست بہرہ اندوز

<p>تقریر و لا محبت آینه بر فکر بلند او مضامین از لطف بیان او عیانست آورده به نظم حلیه پاک تصویر بلاغت است ناس نوریت بحین خود سر ابا با حسن صفات و استعارات هر سطر به نور کھکشانے لفظش شیرین چو جان شیرین بد افش کسان ابر و بنود ز زلف زلف شب را نغ نج چه بیان دل فریبے نقشش بلباس ساده کاری پیدا است که نقش بند کشید اش شوکت بکمال بیستاری</p>	<p>تقریر و لا محبت آموز روشن چون نهر عالم افروز چیزے کہ بخاطرست مرکز زمین نسیم شدیم بهره اندوز اشعار ترش فصاحت آموز شکل مہ چاروہ شب افروز تشبہا تشکنا یہ آموز ہر نقطہ چو نجسم سحابیروز حسن مضمون او گلو سوز قدش تیسرے نگاہ دل دوز در عارض پاک چہرہ روز ہر مطلب او سرت اندوز خلعت و دھلمہ ہاسے زردوز داد دزد مجتہش پل سوز در فکرست سال بودم امروز</p>
--	--

صد شکر کہ بر سجنجیل دل

تصویر رسول جلوہ افروز
 ۲۰ ۱۳

(۷) صیبا - عالیجناب فضیلت آمولانا نورالضیاء الدین صاحب کتب مجلس عالیہ علیہ السلام

ستایم سے ولا آن کلک صورت آرنیت یا
 بہین دست پاکت - پرہیز جلو صنعت شد
 زہے کلکت کہ در میدان صنعت بر سر کاغذ
 سوار خامہ ات بر اٹھپ دست تو در پیش
 (عبارت لودہ خط) را خامہ ات گیر و بکار خود
 تعالیٰ اللہ کہ تیر خامہ ات در نقش بالاسے
 گہے در نقش سر کلک تو سر بر آسمان ساید
 بہ نقش فرق و گیسوے سرے با موشگافی ہا
 کشد تصویر گیسو مو بو با طسره کاکل
 نمی ترسد نقش تیج ابرو سے بجان بازی
 ولا کلکت بہ نقش زہر چشمے می کند جاوہ
 زہے کلک تو در تصویر اشک دیدہ پر غم
 بہ نقش زلف بیجانے بہ ست خامہ موین
 بہ تصویر لب و نقش جلا سے گوہر دندان
 نمیدانی کہ صوفین جائے شکر و زنگار
 نماید خامہ ات در نقش چون ٹہر بتوت

کہ می وارد بحسن صنعت تصویر اور اسکے
 نے کلکت کہ دائم و زیستمان بود کاوا اسکے
 نماید در روانی تیز و تند و چست و چالا اسکے
 دل عشاق چون تچیری بند و بفر اسکے
 برارہ گروہ ادگر سے نشاندہ خاکہ زنا اسکے
 ز مضمون بلندت می ناپسیر افلا اسکے
 گہے در نقش پاسے می نہد سر مد سر خاسکے
 برنگ شائے صد چاک دارد بر زباں چاکے
 کند صد موشگافی با بحسن نقش بیجا اسکے
 کند در نقش بندی کاری خود مانند بیبا اسکے
 کشد نقش مروت بانگ ہے چو تریا اسکے
 مرادین قطرہ ماریز و بکاغذ ہجو غمنا اسکے
 دو و پہنان بزیر سنبلی چون مارو تاکے
 چشم آید بہ ستت موستلم مانند سوا اسکے
 شود یار قلم در نقش (در گارنگ بک شا کے)
 کند کارے کہ سازد در نقش کلک حکا کے

شود ز اب سیاست در رقم رویش عرق ناکے عیان شد از خط عارض حدیث قدیر لولا کے بخیر قدمت رضوان جنت آرزو ناکے	بہ تصویر عرق چون خامدایت سازد عرق رانی جزاک اللہ و لا آستی چه خوش نقش سراپا جزائے خیر در درگاہ حق مشتاق اعمالت
--	--

ضیاء تاریخ تصویر بلاغت قسمت ہند

سراپا نور تصویر حبیب و حلیہ پاکے

(۸) عاصی - والا جناب فیض مات مولوی حاجی سید عبدالرزاق ضاؤل بیگور

کہ ہر جہندہ آدمی نماید ہچو شیدا کے کہ از فکر تومی بار و ولا حسن تو لائے کہ از نقش چشم آید جمال عالم آرائے خدا اگر دید طوبے بر طراز قد بالائے ندیدم چو نمودر نظم آفرینان نظم آرائے نماند آرزو مند تقالیش را تمثالے بہر سر از سواد نقش گیسو نیست سولائے کشیدی نقش میدان نبرد از نقش سیالے کہ نقش چشم و ابرویش کند از حسن ایالے نذار چشم مو کے لفظ تاب تجبالے چمن پوشش است تصویرین نقش سوزیالے	چہ خوش نقشے، مہستی کے ولا از یار رعنائے دل عالم فدائے حسن فکر در سخن سنجی طر از حلیہ پاکش سراپا کے کند روشن بلاگردان او از دور گردوں عالم بالا باین حسن سہرا پائے سخنور در سراپائیش برین تصویر زیا گرفت چشمے دگر در دل بہر چشم از نگاہ نقش چشم روشنش نورے بہ بیخ ابرو و تیر نگاہ و سبزہ ترکان چہ تصویرے کشیدی در سخن از حلیہ پاکش بہ پیش نقش نور چشم محبوب تو در عالم ز رنگ بجزہ خط سنبیل زلف و گل عارضن
---	--

پہ بیانی نہد بر طاق نیان یوسف خود را
 نحو ابلدگے مرگان خود را حور و در جنت
 بصیرت را بیفزاید سواد دل کند روشن
 بر دوسے بیابان نائقہ خود از پریشانی
 دل و جانم فدای صنعت دارد اثر در دل
 عیان از دیدہ ات نقش قدم ہائش کہ چشم خود
 بائینے کشیدی در سخن نقش قبائش را
 مضامین ترا دانم ولا از غیب الہامے
 اگر صنعت چشمے کشاید خسرو دیشان
 جزاے خیر یابی در دو عالم لے سخن آرا

اگر بر نقش ابرویش قدم چشم زلیخانے
 کشاید گر نقش عارضش چشم تاشانے
 چون نقش سرمہ چشمش قدم چشم ہیانے
 شود جنوں بہ پیش نقش زلف پاک لیلانے
 ولے بنود ز نقش پاک قلب و شکیلانے
 نمودی فرش را آتش زپے نقش کف پانے
 طراز آسینش می شود با ماد لاسانے
 خیال نازکت را صوفیان نامند القانے
 درین عالم بجلد ویت نماید آل تمخانے
 بدرگاہ خداوندیت این نقش پذیرانے

لوح فکر عاصی می نماید رتبہ سالش

سراپانور۔ نقشے حلیہ پاکے سراپانے

(۹) عالی۔ عالیجناب فضیل نامت مولانا حکیم محمد رحیم الدین صاحب طبیب سرکار

وَلَا لِنَبِينَا الْمَوْتِ وَلِيٌّ
 إِلَيْكَ كَلَامَةً بِاللُّطْفِ أَهْدَى
 آرَاهُ فِي لِسَانِ الْفَرَسِ يَجْوِي
 عَلَيْكَ وَالِإِلَهَ وَالْقَعْبِ طَرَا

وَلَا لِنَبِينَا الْمَوْتِ وَلِيٌّ
 إِلَيْكَ كَلَامَةً بِاللُّطْفِ أَهْدَى
 آرَاهُ فِي لِسَانِ الْفَرَسِ يَجْوِي
 عَلَيْكَ وَالِإِلَهَ وَالْقَعْبِ طَرَا

يَبِينُ فِيهِ حَلِيَّتَهُ بِدَابِ
 تَرَى مِنْ رَأْسِهِ فِيهِ بَيَانًا
 فَأَضْحَى قَائِدًا فِي كُكُلِ بَيْتِ
 عَدَا فَرْدِ الدَّيِّ عَرَبٍ وَعَجْمِ
 أَشَدَّ حَلَاوَةً لِدَائِي مَسْدَاقِ
 بِهِ لِعُيُونِ أَهْلِ الْفَنِّ نُورًا
 سَكَيْتُ فِي دَاءِ قَلْبٍ بِالْمَعَادِ
 إِلَّا يَأْذَمَعَانِ نَاخِرَاتِ
 يَدَاكَ النَّعْتِ يَوْمَ لِحْشَرِ دُخْرِ
 بَيَانِكَ فِي سِيَاقِ النَّظْمِ كَحَيِّ
 بِهِ كَأَفِيكَ مِنْ شَرْقٍ وَبِئْرِ
 وَحَالٍ عَنْ عُيُوبِ الْفَنِّ خَالِ
 لَهُ أَشْرُ عَظِيمٍ بِالْمَعَانِي
 فَلَا يُورِي زِنَادَكَ مِنْ أَرِيحِ

يُرُوقُ النَّاسَ مِنْ حُسْنِ وَطِيبِ
 إِلَى قَدَامِيهِ بِالْوَجْهِ الْمُصِيبِ
 لِتَشْبِيهَاتِهِ فَتُودَ الْجَنِيبِ
 لِيَشَأُ وَعَيْرِ مَسْبُوقِ غَرِيبِ
 مِنَ الْعَسَلِ الْمُصَفَى وَالزَّرِيبِ
 كَمَا فِيهِ سُرُورُ الْقُلُوبِ
 عَلَيْهِ رُيُونَهَا مِثْلَ الطَّيِّبِ
 أَرَاهَا الدَّاهِرَ كَالْغُصْنِ الرَّطِيبِ
 وَاجْرُ عِنْدَ عِلَامِ الْعُلُوبِ
 بَيَانَ الْبَارِعِ لِحَيْرِ الْأَرِيبِ
 لِأَنَّكَ جِئْتَ بِالْحَبِّ الْعَجِيبِ
 خَاوٍ الْبَيْضِ عَنْ عَطَلِ مَعِيبِ
 كَمِثْلِ السَّحْرِ فِي قَلْبِ الْكَبِيبِ
 وَلَا يُفْرِي فَرِيكَ مِنْ أَدِيبِ

بِعَامِ الطَّبَعِ قَالَ مُؤَرِّخُونَ

جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا عَنْ قَرِيبِ

(۱۰) عشق - وَالْأَجْنَابُ فَيَضْأَبُ لَوْ مَيَّ حَبِيبٌ حَمَانًا مَارِي لَطْفٌ وَنُفْصَاءُ بَسْمِ كَارِ عَالِي

شفیق با و لاسے نکتہ پر ور
 چه نقشے حلیہ نورے سر ایا
 چه دلدارے کہ یار اہل ایماں
 چه محبوبے کہ خالق عاشق اوست
 رقیبے بار قیبالش کر یے
 جزا کہ اندر ولایے نکتہ پر ور
 خوشا خواب تو سے بیدار بخت
 ہمین تعبیر او باشد بحالم
 طراز حلیہ او بود مشکل
 بتصویرت بد کرد روانے
 تعالیٰ اللہ نقش قامت پاک
 ز تصویر حسین روشن او
 بردی آب شمشیر دودم را
 ز عالم خواب غفلت رار بودی
 شکستی رنگ گل را در گلستان
 ز نقش بیچ و تاب زلف مشکین

چه خوش نقشے کشید انیک در اشیا
 سر ایا نیست با تصویر دلدار
 چه یارے کو بود محبوب داد
 دل ما از قریب خود خبر دار
 خطا بخش عنسریبان گنہ گار
 کرد از پاکستان غیر از تو اینکار
 کہ بخت خفتات را کرد بیدار
 کہ بستی در سخن نقش بد انوار
 چه آسان کردہ امین کار و شواہ
 بردی آبرو سے سرو گلزار
 قیامت را نمودی نقش آثار
 کنی آئینہ را پشتش بدیوار
 بچمن پیکر ابرو سے خوار
 بنقش آبدار چشم بیدار
 بہ تماشای گل رنگین رخسار
 عیاں بپیدہ منہ و نئے بشوار

<p>ز نقش لب نمودی حسن تکرار طرز سے را در آوروی بگفتار سخن می ریزد از لعل گہر بار ز تصویر قدم تصویر رفتار نمودی خویش تن را نقش بردار پدر بار محمد یا فتی بار بماند از کلامت حسن آثار ز در گاہ حسد او نہ جهاندار چو حسن مطلع ابرو سے دلدار</p>	<p>بتصویر دہان بید ہانے بلوچ لب ز تصویر دہانش ہر مثال دہان پاکت سرور زہے کلک روانت کرد پیدا بفکش اقدس نعلین پاکش ہمیں نظم تصویر بلاغت ازین تصویر دلجویت بدینا جزا سے خیر یابی در دو عالم نگار دسال و عشق سخن سنج</p>
	<p>بچشم پاکباز سے عاشق اور عشق سراپا نور نقش حلیہ گہر بار</p>
<p>(۱۱) علامی - والا جناب عالی القانواب فصیح جناب گہر بار سید یونین معتمد مالگزار می قلم کار علی</p>	
<p>کشیہی بلوچ سخن پیکرے سخن آسنہرینے سخن آویسے نشد چلہ پر داز می سرور سے بصد شوق دیدیم ما اکثر سے نگردا سے سخنور سخن پرور سے</p>	<p>ولا آسنہرین باد بر تہت کے از نیاکان نکر داین عمل ز کلک ہنس پروران عجم ور افکار پیشینان در سخن وے چو توتو نکر بر پاسے پاکٹ</p>

بایں حسن پر داز صورت گرمی
 بایں تازگی در سخن ہائے سخن
 بفقہ بلذت بر اوج خیال
 بر اوراق گیتی درین روزما
 زبانیت فصیح و کلامت بلینج
 کلامت ز خلایق حسن و جمال
 نگار پیسہ بہ انداز و ناز
 یا لفاظ خوش در سراپائے حسن
 بہ تعریف آں قامت خوش خرام
 بہ نقش جبین خدات نقش ماہ
 بہ تصویر آں چشم مردم شکار
 چو دندان یارت و لاکسن ندید
 کنی جسلوہ گر عارض پاکہ را
 با پایے آں چشم ناز آنسریں
 نمودی بیدان سیما سے یار
 ز مرگان یار تو اسے نقش بند
 زہر مصرت حسن خط آشکار

ندیدیم ما چونتو صورت گرمی
 نہا شد ترا در جہاں ہوسرے
 نزار دہما چونتو بال و پرے
 نہا شد و لا چونتو نام آدرے
 یبار و لطافت ز شعر ترے
 بود شامد حسن را مظلومے
 بہ بستی چو پیسرایہ دلبرے
 کشیدی بچمن ہستم زیورے
 کلام تو بر پاکت محشرے
 نمود است چون صبح اسکندرے
 نمودی بہ تیغ نگہ جو ہوسرے
 بدرج دامن اچھنیں گوہرے
 بر اوج سخن چون مہ انورے
 کشیدی بچمن ادا پنجسرے
 ز مرگان دلبر صرف لشکرے
 زنی بر دل عاشقان نشترے
 ز ابرو سے خواباں در وسطرے

<p>نیاید چنین بسز تو از دیگرے نباشد ولا چون تو مدحت کرے بر اوراقِ عالم شود دستے ظرا از کلامت آب زرے ز منکر عزیزت بہر کشورے خورد طالبِ اولذت برے چو زلفِ نگارِ پری پیکرے کشاید برویت ز جنت درے بخدمت کمر بستہ چوں چاکرے بدست آمد از بخت خوش گوہرے</p>	<p>بجائز کہ اس صنعتِ نازکت زد دولت پسد این نعتِ رسول اگر وصفِ فکر کند خامہ ام نگارم بر اوراقِ دل لے ولا بماند ہمین ہمتت یادگار ز نخلِ کلام تو در باغِ علم دعاے من است این کہ عمرت دراز اگر قصیدِ رفتن کنی ز بیہساں کہ تا در حضورش شوی باریاب نمودیم غواصی و سکر سال</p>
	<p>در آئینہ فکرِ علامیسم بہیں علیہ پاکت پنجمیری</p>
<p>(۱۲) کوکب۔ والا جناب فیض امولہ می میرزا مہدی بیجاں صاحب کاشانی۔ طیفیہ باناظم مردم شمار کی</p>	
<p>کہ دارد طالع بیدار از خوابت بدل ارماں کہ خود تعبیر آن نقشبست مقبول سخن سجاں لمرغ دل میرا با نور نقشش صورت جاناں مدانہ قدر این لطف خدا داد تو ہندستاں</p>	<p>خوشا خوابت ولا بیدار بخت آرزو منداں چہ خوابِ خوش کہ بنودہ بخوابت بخت بیدار بجان من ولا جان سخن باشد سخن آیت برد ذوقے از بس لطف سخن گوش زبانداہنا</p>

برو برو نم از خود ذوق لفظ و معنی لغزت
 بچوگان تکلم برده سبقت اشہب فکر
 نسید انم کہ می فہد مضامین بلندت را
 نذاذ حسن الفاظ ترا خیمہ سراز سخن پرور
 چہ سازد ہسری از رنگ چہیں صنعت کلکت
 مذیدم از سراپاے نبی در پارسی نطسے
 ز طوق قمیش در گردن سر و چین طوقے
 بآئینے کشیدی نقش سیمائے جہینش را
 بگلشن سنبل تر را اسیر خویش تن کردی
 بہستی صورت شاہیں ابرو در سخن سنجی
 خوشا تصویر تیغ چشم و پیکان نگا و او
 ہیں از طلعت خورشید عالم عکس فطرت را
 برے مصحف عارض ز مکتوب خط مشکیں
 طراز خامدات در عرصہ تصویر رخسارے
 بشرم نور عارض بہر و پوشیدہ در مغرب
 خجل گردوشپ وصل از سواد نقش ختالب
 بہ تصویر دہان پاک و تمثال حدیث او

بشہر حیدرآبادم نماید جسلوہ ایرال
 کسی دارد اگر دعویٰ بگوایں گوے این چوگان
 ہای دانم در اینجا نیست کس جز خسر و ذیشان
 نہ فہد لطف مضمون ترا کس جز نہر منداں
 نذار دہم نقشت چو نقشے در نگارستان
 نہ بست از نکتہ سخن سلف کس علیہ نرسا
 اسیر الفیت نقش قدا و سر و درستان
 کہ از عکس مضامینت سمجھل دروش حیریں
 ز حسن موشگانی ہائے نقش کامل بچاں
 بآئینے کہ شد حسن تباں پانگ در میزاں
 دل عالم خبر دارد ز نوک ناوک مرگان
 بھنغ تست در خوشید نور عارض تاباں
 ہمین صنعت زیبائے کلکت خواندہ ام قرآن
 ز ہر یک علقہ ز نقش نماید گوے در چوگان
 خجل از رہ جینے در چو تختب سہ کنعاں
 طلوع صبح عید ماسیت تصویر لب خنداں
 زباند اتان اقلیم عجم انگشت در زبداں

بگویش مارید زین حسن تصنیف تو در عالم
زبانست شسته و پاک بیانت واضح و واضح
تعالی اللہ مضامین لطیف در سخن عالی
تکلف بر طرت دائم و لاسے نکتہ پرور را
جزا لک اللہ چه خوش بستی و لائقے بلوح دل

صدیے آفرین و شور تحسین سخن دلمان
مضامینت لطافت خیز بچوں فکریت سلمان
علو فکریت ہمایہ افکار نعت خاں
ظہور ہی زمان طغرت وقت و جابی دوراں
کزیں خوشتر نیاید صورتے در حیز امکان

رقم زد سال او بر لوح گردوں خامد کوکب

سراپا نور نقش پیکر زیبایے جان جان

(۱۳) محوی - والا جنات فیض آملومی میر سعید علی بھابھی کے وظیفہ مایا نام علم عدالت صوبہ

فطرت بجلوہ آمد و کار بہار کرد
بینمیر نسیم بصد شیره بائے نغز
بیدار کرد سبزہ خوابیدہ را ہزار
تجید کرد سار۔ بلزید آسجو
نقاشش نامیہ زریا حین گونہ گون
گویم چہ دانہ صاف کہ در قید آب گل
آمد بروں ز پرودہ تفتدیں شاہک
بنو دچہرہ ظلمت شب گشت یکطرف
مرد حسدا کہ قوم شقاوت پروردہ را

از شرق تا بغرب زمیں لالہ زار کرد
در گلستان شریعت گل آشکار کرد
بانگ نماز صبح چو از شاخسار کرد
بگیر گفت۔ کبک۔ فغاں کو ہزار کرد
دامان دشت را ہمہ نقش و نگار کرد
بر خلق۔ جلوہ۔ رحمت پروردگار کرد
کز بہر او زمانہ بسے انتظار کرد
افتخاند زلف بزم جہاں مشکبار کرد
زمان پذیر و بندہ پروردگار کرد

آن بہر زمانہ کہ از شہروانِ دشت
 آن کاٹے کہ از نظرِ کمیب اثر
 آن سروری کہ بے مددِ لشکر و سپاہ
 مردے کہ قومِ پازوہ و ناشناس را
 افگند کاخِ شرک بگفتارِ دلنشین
 ہم ساکنانِ میسکہ را گفت الحمد
 باد و ستاں نمود وفا جانِ نثار ساخت
 باہر کہ بست عقدِ دلا استوار بست
 ایماں فسزود کفر اگر گشت سنگِ راہ
 عصیانِ قوم را کہ تو اندکن حساب
 از فیضِ او دیارِ عجم گشت فیضیاب
 آب و ہوا سے دہر و مزاجِ زمانہ را
 مسکین بجا لم آمد و مسکین حبسِ زیت
 رحمت نگر کہ باہمہ ایں دوری و فراق
 گد و مثال و گاہ بہ رویا گے بخواب
 سرمایہ شکیبِ دل تا صبور شد
 شمسِ العلوم - خانِ بہادرِ عزیزِ جنگ

چندین ہزار عابدِ شب زندہ دار کرد
 خاکِ سیاہ را از کمالِ عیار کرد
 آوارگانِ باد یہ را شہر یار کرد
 مشہور دہر و تاجِ سرِ روزگار کرد
 بنیادِ دیس ز کلمہ حق استوار کرد
 ہم خافلانِ مے زود را ہوشیار کرد
 بردشتاں فسزود کرم شرمسار کرد
 باہر کہ کرد عہدِ وفا پایدار کرد
 شد کوہِ عزمِ قوم اگر سنگسار کرد
 احسانِ خواجہ را کہ تو اندشمار کرد
 وز ذاتِ او زمینِ عرب افتخار کرد
 با قومِ حق پرست دگر سازگار کرد
 مسکین گزشت و نظرِ جہاں استوار کرد
 از ما برید مہرہ از مالکنار کرد
 صدرہ گز بعا شقِ امیسہ دار کرد
 تسکینِ اضطرابِ دل معیتِ رار کرد
 ہم یافت ایں عطا و بجا افتخار کرد

یعنی بخواب دید جمال مستندی
راضی نشد و لبش که کند خاص خویش تن
خام گرفت و صفحہ شیطاں را بطن
کہ حرفت زوز عارض تا باں گہ ز زلف
گفتار را بسلسلہ زلف داد طول
شیرینے زباں ز لب شکرین نژود
آشعر در لبندی و رعنائی و جمال
نازم بایں طلاقت و حسن بیان او
دائم ثنا سے خواجہ بہ نژاد ادب شناس
اناعرو کس نظم نیاید بجلوہ گاہ
بے امتزاج بادہ دیرینہ مشال
ہر جا کہ ذوق شعر و سخن گفت آفریا
پاس ادب ضرورت فن۔ ذوق و شوق
در یافت مشکل صفت جلیہ رسول
جاے شگفت نیست گرا ز پستان نظم
باد آفریں بہ ہمتت مردانہ و لا
اجزش بد خدا کہ بمدح پیمبرش

سر بر قدم نہاد دل و جان نشا کرد
آن نعمتی کہ عام براہ کرد گار کرد
ارزنگ چین و بتکدہ نو بہار کرد
گاہے سخن ز لیل و گہے از نہار کرد
چند آنکہ در حدیث دہن اختصار کرد
وز چشم اشکبار سخن آبدار کرد
انداز و ناز قامت یار خست پار کرد
باشیج و بسط ذکر سراپا سے یار کرد
ز میدانہ پوجیت چین دستار کرد
زیور ز استتارہ نہ نامستار کرد
جام سخن کہ با مزہ و خوشگوار کرد
چہیں برجہیں مذاق ادب گیر و دار کرد
فکر و لا رعایت ایں ہر چہاں کرد
ہر کس کہ اندرین نظر اعتبار کرد
ایں راہ پر خطرنہ کسے اختیار کرد
اول قدم نہاد بمیدان و کار کرد
دایمان نظم پر زور آبدار کرد

تصویر نور و حلیه پاک رسول پیت
 تاریخ ختم نامه جو مخومی شمار کرد

(۱۲) نوری - والاجنا فضیلتنا مولانا جمال الدین صابو فی ستر نظام کالج

بردار د از جمال گر آن مه حسین نقاب
 لعل لبش سدر و خسته آتش آب خضر
 پیدا از حقه گهرش غنچه چمن
 زین گوهر آب لجه دریا در انفعال
 شیریں لبے که سر که نشانده اگر لبش
 موزوں قدسے که جلوہ شمشاد قماشش
 عیسے دمنے که دل شده راز از ارمیکشد
 زلفش کشاده نافه مشکین که نوبنو
 مرہون قوس حاجبش امین ز جو رچرخ
 دیوار می شگافد و در خانه می رسد
 بنگر که روسے اوست چو افگند پر تو سے
 خوابان ما هر و شده چون مه در اختفا
 جیش ستاره جمله بیک حملہ بشکند
 لاغر وان سبتنی شمس منيرة

پنهان شود بر وز جو خفاشش آفتاب
 خضر خطش آتش خاموش داده آب
 پنهان بغنچه چمنش گوهر خوشاب
 زان غنچه نارسید گلش در لتهاب
 آب بقایرون چکد از تلخی جواب
 از سر و آب می برد و از حمامه تاب
 شہدست آن تبسم وز ہرست آن عتاب
 پیرانہ سر گرفته خرف رونق شباب
 بشکست قوس حاجب و برگشت کباب
 ماہ رخش کہ زیر حاجبست بے حجاب
 افتاد از ان بعرضہ گیتی چه انقلاب
 ترکان شعلہ خوشدہ چون خورد و احتجاب
 آنجا کہ آفتاب کشد تیغ از قراب
 تستعبد الملوك و هم صیغ الرقاب

ظہری رعی الرجال بسہم فکلہم
 لولمیرا الملائک ضوعاً لوجہا
 فارقتھا ودمعی کاملن ساکت
 کے زیر گیسو تو نہاں روضہ بہشت
 حسن تو آیتے کہ نباشد منتشرش
 رویت نہ دو ہفتہ و سویت شب سیاہ
 خیز و صد کے گل بحسالت ز چارام
 در حلقہ کہ شمع رخت ماہ مجلس است
 عمامہ حسد و بوجہ در زمان فتد
 عشق تو دل بدولت دنیا نمی بند
 ہمت کباب ہمت مستے کہ می زند
 آباد بر غمت کہ دما دم کند طلوع
 از رنگ آرزو کیت دست ترا نگار
 دیوانہ کہ عہد و فاباعنہم تو بست
 جاں را ہولے تیر تو در رقص آورد
 تیر نگہ ز گوشہ چشمے گرسنگنی
 خوشے تو شعلہ کہ اگر سر کشد بادج

امسلی لقی وکان هو اللیت فی الہاب
 لم یسجد اما خلق اللہ من تراب
 لوجل بالحدید کما بی اذا الذاب
 سے بستہ کند ترا مار جعی خطاب
 جز سنت پیمبر و جز محکم کتاب
 از دولت جمال توئی کامل انصاب
 آید کے صحتک اللہ زہمت باب
 از سایہ انفعال کشد نور آفتاب
 از جام زگس تو بیک جبرے شراب
 اشک است سیم نقرہ و رخسارہ شراب
 از خون دل شراب و زخمت جگر کباب
 از بادہ آفتاب و ز بیانہ ماہتاب
 وز خون عشوہ ناخن پسے تر خضاب
 فارغ ز غم کہ ایں بر آب است و آن سراب
 لے نالہ کمان تو دلکش ترا زرباب
 برتے جہد کہ دودیرا نگیزد از شہاب
 قصر فلک چو خانہ دشمن شود خراب

بحسب تو آتشی که اگر شعله ور شود
 سوز نهان و اشک روان بهره من است
 غادرت فی هواک غواداً مقتلاً
 کیف الوصال بعد خطوبِ مملته
 یا ضیعه الذی قلبته ید النوی
 نار الهوی اشده عذاباً من اللظى
 با این عنبر درون که سیش اگر کشد
 اعجاز نام پاک پیمبر بین که برد
 منطومه که زیور گوشش زمانه باد
 آینه که عکس رخ دوست اندر دست
 بیخانه طرب که زمستی نهند عذر
 آبنگ خسروانی و ارتنگ معنوی است
 برویده نقش حضرت خیمه البرکات
 گوش زمان بگوشنید ایر چینی نشید
 اسمش خود از کمال مسمی و بد نشان
 بند زبان و می شکند خامه یک قلم
 ازال ذکرها ابد الدهر باقیاً

عاشق بقصر باوید دائم کشد عذاب
 تاجان وتن به بحر تو و آتش است و آب
 کالطیر فی الهواء و قلا هویت العقاب
 شینه فشاب و خینه فخاب
 اذ ودع الحبیب فالتبه الرکاب
 و جبر النوی اشده سواداً من الغراب
 گرد و دو تا چو رشته مریم به پیچ و تاب
 منطومه و کلا ز دل ریشم اضطراب
 ریزد در خوشاب و کشاید ره ثواب
 انده ز تاب خانه دل می برد شتاب
 اگر عاتق ساس کند شیخ را به شتاب
 مانی شمس اسپر نیم و بار بد مصاب
 آثر که بوس گل خردش جوید از گلاب
 چشم جهان ندید خیالش گم به خواب
 نغمه است بس عجب و نظایر استین عجاب
 بسبب عابرن که دعایت مستجاب
 مادارت الکواکب اوت السحاب

بر قبه سپهر برین می سزد و اگر
 شخصی که مدح صاحب لاک می کند
 نام مستند عربی گر همی بری
 فیض مدیح ختم رسالت ز من پیرس
 یارب چه می رود سخن آنجا که هر یکی
 گوید فلک بعقل که ما اخطاء القتی
 جائی که آسمان و خرد راه میزند
 تاریخ این صحیفه که تصویر فطرت است

اوج عزیز خنک بهما در زند قیاب
 زبید که آسمان و بدشش بوسه بر کباب
 سر بر زمین نهند سر این فلک جناب
 پہلو با نجم فلک اینجا زند جناب
 نوع است دور حصار یک فرد انتخاب
 گوید فلک بگو که مینا لقله اصحاب
 نوری خوشی تو نسا پد ره صواب
 پنج از میان بیگن و از پنج رومتاب

الف است و سید و چهل این جا ستایگی
 ۱۳۳۰
 اعمال حسن تعبیر روشن کند حساب

خاتمه تقریظ

(۱۵) وفا - برخوردار مولوی عالم رکن الدین احمد هبتم صدر خزانه ضلع

سخن بنجی که نامند شرح لا در دور عثمانی
 ستم شاگرد استاد که نقاشان نام آور
 ستم تمیذ نقاشی که در تصویر صورت با
 بخواند م از کلامش در کتابی چهره یار سے

ستم فرزند و تمیذ رشیدش در سخته انی
 به کتب خاتمه نقاشیش طفل دبستانی
 سبق برد است کلک قدرتش بر صنعتیانی
 از دوسه مصحف رخسار صد آیات قرآنی

کلام شکر نیش را برنگ قند در کاغذ
 گفتدانا استادِ نظم او فخرے سجداناں
 نزد تصویر بلاغت عالیا بنگر کماش را
 زہر یک نقطہ حرفش بریزد لو پو عمال
 (تعلی بر طرف) نبود حدیش در سخن سنجی
 تعالی اللہ چه نظم است این کہ استادان چالیشاں
 بصد غور و تعمق تا سخا اندم حرف حرفش را
 نمودم امثال حکم و فکر سال طبع او
 نداسد ہاتف آواز پس آئینہ گردوں

بایراں می برندش نکتہ پروردان ایرانی
 کلامش بر زبان دارند استادان توراتی
 حلو فکرش گراے سخن پرور نمیدانی
 بہر یک لفظ او از معنیش صد جوہر کانی
 سخن آموز ما در وہر استادیت لاثانی
 ستایند و دہندش بر ملا و ادب سجدانی
 نفہیدم مضامین دقیقش را باسانی
 نیدارم وفا ذوق سخن غیر از غزل خوانی
 برنگ طوطی شیرین قالم غرق حیرانی

بصدق دل بلوح جاں نوشتم مصرع سانش

سر اپانقش پاک و حرم نوریزدانی

	واظروا منبسط
	فن منبسط
	كتاب منبسط

ہذا کتاب فی التفسیر العزیز

۱۳۲۰ھ

سیدنا ونبیانا محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم

المستفی

بصوتی

تصنیف

شمس العلی خان بہادر نواب عزیز جنگ بہادر مختص بہ اولاد

مظاہر فی التفسیر العزیز

تصویر بر ملاغت

آفتابیات سیرت مبارک

فہرست تصویر بر ملاغت

نفاذ	ابواب	نفاذ	نفاذ
۱	۲	۳	۵
۱	دیباچہ	۰	۱
۲	در بیان شعر و سخن	۰	۱۶
۳	سامان کتابت	۰	۲۶
۴	رویائے صادق	۰	۴۶
۵	آغاز کار	۰	۶۰
۶	جسم مبارک	۱	۶۶
۷	قاسم مبارک	۲	۷۶
۸	جلد مبارک	۳	۱۱۳
۹	رنگبائے مبارک	۴	۱۲۰

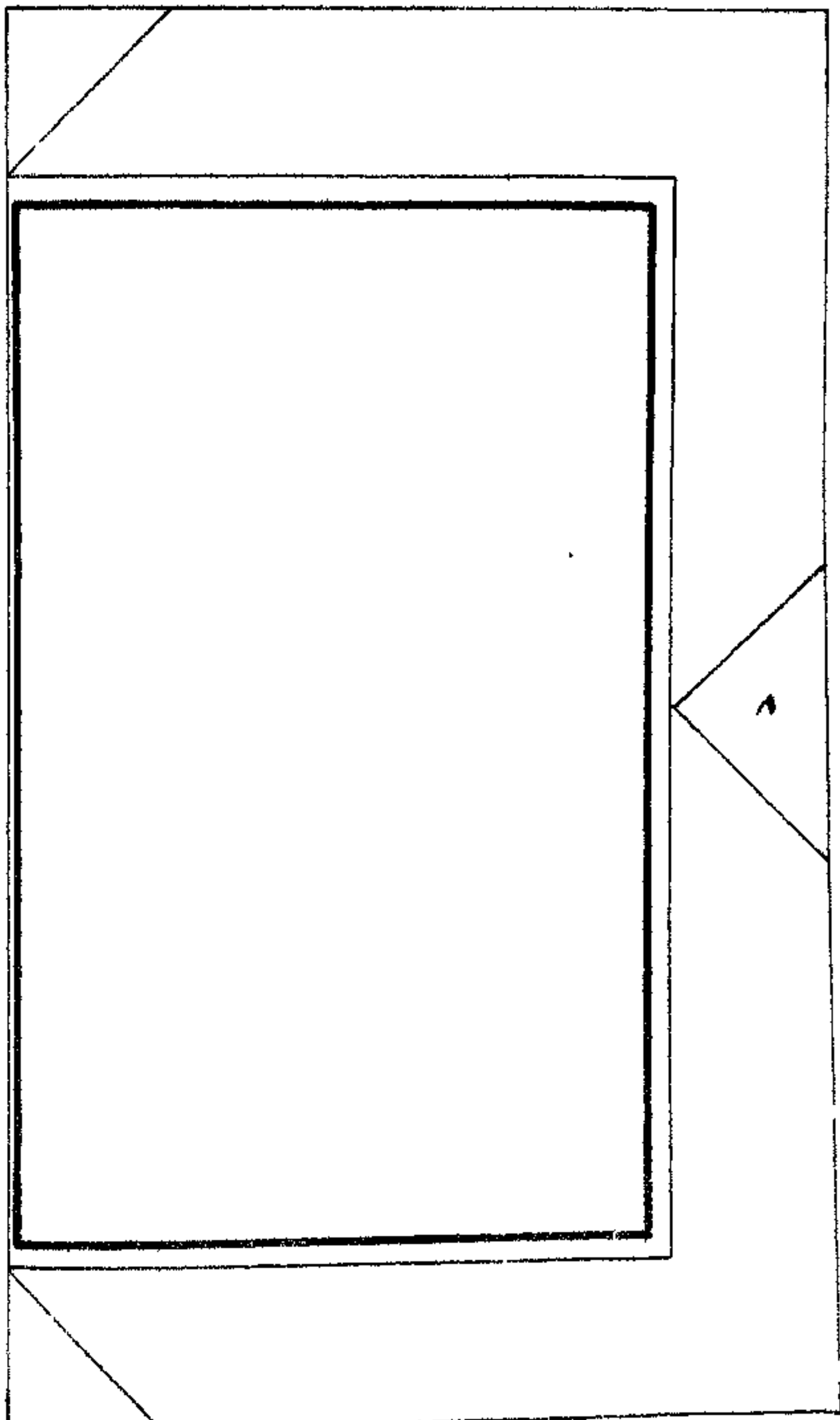
۱

۲۶۲	۷۱۵	۲۹	لب مبارک	۳۴
۲۶۱	۷۷۲	۳۰	تہنہ مبارک	۳۵
۲۶۲	۸۰۵	۳۱	خطیب یعنی بروت مبارک	۳۶
۲۶۹	۸۲۷	۳۲	دیوان مبارک	۳۷
۲۹۰	۸۵۹	۳۳	دیوان مبارک	۳۸
۲۹۷	۸۸۱	۳۴	دیوان مبارک	۳۹
۳۱۰	۹۲۰	۳۵	آواز مبارک	۴۰
۳۱۹	۹۲۵	۳۶	زندان مبارک	۴۱
۳۲۷	۹۶۹	۳۷	ریش مبارک	۴۲
۳۳۲	۹۸۵	۳۸	غیب مبارک	۴۳
۳۳۸	۱۰۰۳	۳۹	گردن و گلوے مبارک	۴۴
۳۳۹	۱۰۳۵	۴۰	دوش مبارک	۴۵

۳۵۳	۱۰۲۶	۴۱	چهره پوت مبارک	۴۶
۳۵۵	۱۰۵۳	۴۲	آغوش مبارک	۴۷
۳۶۳	۱۰۶۶	۴۳	دست مبارک	۴۸
۳۶۸	۱۰۹۱	۴۴	بازوی مبارک	۴۹
۳۶۱	۱۱۰۰	۴۵	آرنج مبارک	۵۰
۳۶۵	۱۱۱۱	۴۶	ساعد مبارک	۵۱
۳۸۰	۱۱۲۶	۴۷	بند دست مبارک	۵۲
۳۸۲	۱۱۳۳	۴۸	پنجه دست مبارک	۵۳
۳۸۶	۱۱۴۳	۴۹	کف دست و پشت دست مبارک	۵۴
۳۹۱	۱۱۵۸	۵۰	انگشتان دست مبارک	۵۵
۳۹۶	۱۱۶۳	۵۱	ناخن دست مبارک	۵۶
۴۰۱	۱۱۸۸	۵۲	پشت مبارک	۵۷

۲۰۵	۱۲۰۰	۵۲	سینه مبارک	۵۸
۲۱۰	۱۲۱۳	۵۲	قلب مبارک	۵۹
۲۱۳	۱۲۲۲	۵۵	بطن مبارک	۶۰
۲۱۶	۱۲۳۲	۵۶	ناف مبارک	۶۱
۲۲۳	۱۲۵۱	۵۷	کمر مبارک	۶۲
۲۲۹	۱۲۷۱	۵۸	پاس مبارک	۶۳
۲۳۲	۱۲۷۹	۵۹	ران مبارک	۶۴
۲۳۲	۱۲۸۲	۶۰	زانوس مبارک	۶۵
۲۳۶	۱۲۹۱	۶۱	ساق مبارک	۶۶
۲۳۹	۱۲۹۹	۶۲	کعب مبارک	۶۷
۲۴۲	۱۳۰۷	۶۳	قدم مبارک	۶۸
۲۴۵	۱۳۱۵	۶۴	پل پای یعنی پاشا مبارک	۶۹

۲۲۷	۱۳۲۱	۶۵	کفنِ پاپوشتِ پائے مبارک	۷۰
۲۵۰	۱۳۳۰	۶۶	پنچ پائے مبارک	۷۱
۲۵۱	۱۳۳۵	۶۷	ناخنِ پائے مبارک	۷۲
۲۵۳	۱۳۴۱	۶۸	تعلینِ مبارک	۷۳
۲۵۶	۱۳۴۸	۶۹	رققارِ مبارک	۷۴
۲۶۱	۱۳۶۳	۷۰	خاتمہ	۷۵

ہاں خدیجی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم
۱۳۲۰ھ

سیدنا ونبیہا احمد مجتبیٰ محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم

المستحب

بیتنا ونبیہا احمد مجتبیٰ محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم

شمس العلیسا خان بہادر لواب عزیز جنگ بہادر مختصن و لاء

میرزا محمد رفیع صاحب

ویساکه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نعت احمد کرده تصویر ولد این است	حدیث بسم الله اشعار این است
بیج سلطان مایه توقیر این کار این است	وصف آل پاک و تطهیر افکار این است

چرخ سیاه نگارم مطلع افکار این	۱
بیت ابرو هاشم حین مطلع اشعار این	۱

آنکه می گیرد سبق طبع خدا و آدم و اولاد	نفس پاپه رهبران فکر است آدم و اولاد
خسر و ملک دکن در نظر نهادم و اولاد	مخترین علم و هنر و جیدر آبا و آدم و اولاد

در سخن گویمان عالم شیوه افکار این	۲
بمکتب سخنان جهان را بر زبان اشعار این	۲

این کتاب در دسترس است
 به خطی خطی که در کتابخانه تصادف
 از شهر زاهد در بهار ۱۳۰۲ هجری
 مصدق آمده
 کتب کرده با الفبا و کلمات
 از آثار و نوشته های کاتبان
 علی شکر بقیه یاد بهار ۱۳۰۲

در کتابخانه تصادف کتاب
 سین گزینی - بقول پیوسته
 در سن ۱۳۰۲ هجری
 یعنی گویند یعنی شاعر
 یعنی گویند یعنی شاعر
 یعنی گویند یعنی شاعر

لاشکس ایمن فقیر شاموس
 مودت از قضیوں شکر کر دیا
 شعر سوم از دست ۱۱
 شعر شکر شکن بقول بحر
 معنی شعر گفتار ۱۱
 شعر عالی غلغلو نکتان
 است کاشمیرین مودت و نور
 سوم از دست ۱۱

سے کلمہ شاعر نے
 دیباچہ
 حکیم ہادی شاموس
 اور کلام سوم از دست ۱۱

<p>سینہ من از گہر ہاسے سخن بختینہ طبع روشن طوطی مسکر مر آئینہ شق نطق من ز اساتذ ازل دیرینہ ہچو شمس الہیں فقیر م باول بکینہ</p>	
<p>۳</p>	<p>۳ مرشد سے اہل سخن اجر صفائے سینہ سیت درسِ طوطی را کتابے بہتر از آئینہ سیت</p>
<p>صفحہ افکار من رنگین خیابان چمن عندلیب فکر تم از فکر عالی نغمہ زن</p>	<p>طبع رنگینم والا گلزار شاداب سخن می برود ذوق کلام طوطی شکر شکن</p>
<p>۴</p>	<p>۴ شکستہ سنجان را سخند بر سر کار آورد بلبلان را بلبل دیگر گفت را آورد</p>
<p>رتبہ فکر رسا سے من چہ وانڈیے بہتر راست می گوید کلیم شکر نامور</p>	<p>از رسائی ہاسے فکر زلف خوابان اخیر فکر تم رائیت بہر گزار حیلج را بہر</p>
<p>۵</p>	<p>۵ نارسانی ہاسے تاوان از سخن پیدا شود پستہ یے مغز چوں لب واکنہ رسوا شود</p>

<p>ابرِ فلکِ بجز ابرِ معالی آبیار بچو صاحب دامن ما پر زور آیدار</p>	<p>در گلستانِ بلاغت طبع مارنگین بہار فکرتِ مادر سخنِ خواص بجر بے کنار</p>	
<p>۶</p>	<p>ما بجز ابرِ معالی آبی کو بہر بستہ ایم آبِ گلہا بے سخن بزرنگ دگر بستہ ایم</p>	<p>۶</p>
<p>نیک دانم شد بے از کردش در آلف یا تم قدرے ز تصنیفاتِ شاہِ شہوت</p>	<p>دیدہ ام طور مار ہا از نگہ سنجانِ سلط اسے خوشا بختم زبیرا ند کے دارم کھن</p>	
<p>۷</p>	<p>از دوادین سخن سنجانِ پشین جہاں اکثرش نایاب گشت و چون مصنف بے نشان</p>	<p>۷</p>
<p>بچو شاپور و شفیق و اشرف ما نذران و اعظا قرون و عرفی رفتی سہستان</p>	<p>گرچہ ما دیدیم اشعار بے از پاستان خاجو کرمان تاثیر و حزنِ اصفہاں</p>	
<p>۸</p>	<p>لیک زینہاد سخن نظم سر پائے نشد اندریں محفل کے نظم آرا لے نشد</p>	<p>۸</p>

۱۔ آبیار۔ نقول اصفہان
۲۔ ابر بانگات را آب رساند
۳۔ صاحب اصفہانی شاعر
۴۔ سوئی کوشتر سووم مال اوست
۵۔ آبیستین یعنی سیاہی
۶۔ رون در آصفت اللغات

۷۔ نغمہ دیدار
۸۔ نکتہ خجندیہ لکھنؤ
۹۔ نغمہ دیدار

انوری کردست و نظم قصائد کار با	حساب نقا و دار و از غزل طو مار با
ویدہ ام افکار خلاق المعانی بار با	ہر یک از عشق گل و بیل کند گلزار با
۹	دولت و پیدار محبوب ہم نصیب شان نشد تایکے راز نہ ہمہ این کار در امکان نشد
در گلستاں گل نشاندہ تعدی فرخندہ پیے	حافظ شیرازی دار و مذاق جاہر فہمے
فکر فردوسی است قف تحت کسری و کے	زور طبع او زمیں دانہاں محل کدوہ طے
۱۰	گر نظامی با سکندر لطف و احسان کردہ است فکر جامی خدمت محبوب کنعاں کردہ است
فیض فنی گزشتہ تمدن را یادگار	از نظامی قصہ مجنون و لیلے بر قرار
خسر و از افسانہ فرہاد و شیرین تادار	ہر یکے دار و نشان و اسانے اعتبار
۱۱	حاصل فکرم و لائق سزا ہے رسول یافت حسن فکر تم در درگوش رنگ قبول

۱۰
 لہذا المعانی لقب خاقانی
 سر شاعریت معروف "۱۱
 گل نشاندہ بقول ابو فرح

۱۰
 از عالم نبال خاندک "۱۱
 محبوب کنعاں کنایہ
 از بیست پیدای سلام "۱۱

نغمه من می سسرید حافظ شیرین مقال	فکر عم راهی ستاید سعدی فرخنده قال	
بهت من می فراید جامی فرخ خصال	حسن فکر را نماید عرفی نازک خیال	
۱۲	از کلام لطف مضمون می برد فکر کلیتیم وزر بانم ذوق معنی می کشد طبع سلیتیم	۱۲
باشد از اوچی علی فکر است با چار چند	پستی مضمون عالی ذوق ما را ناپسند	
می کشد گاه به تفسیر فکر صاحب ایند	گاه کرد و طبع ما از فکر جامی بهره مند	
۱۳	شعر اگر اعجاز باشد بے بند و پست نیست درید بیضا هم انگشت با یک دست نیست	۱۳
از خیال عالیم اوچی به پستی در گریز	از علی فکر من افکار عالی اوج خیر	
دارم امید جزا بے خیر و در دست خیر	و ه چه کاره کرده ام در آخر عمر عزیز	
۱۳	نکته سخنان مجسم داد کلام می دهند ایل ایماں از سر تعظیم بر سر می دهند	۱۳

کلام شکر هم از افکار صاحب
سنان است از تفسیرش که در عالم
کلام در تفسیر است در هر کجای

کلام شکر بیجا با یکدیگر
معنی هم در دست خیر

خواند از شر و ان خود استا و خاقانی مرا	واند از کرمان خود خواجو سے کرمانی مرا
از صفا ہاں گفت تاثیر صفا ہانی مرا	گوید از طہران خود شاہ پور طہرانی مرا
۱۵	والد و سحر سراپا والد اشعار من فکرت بیدل - ولادہ افکار من
۲ در بیان شعر و سخن	
بچو فرزند سے کہ باشد قیاس این فلان	طبع از دکتہ بنجہ یادگارش در جہاں
ان پس مروں شود چون فکر صائب بزبان	در حیات او مصنف را بود ناسک بر آن
۱	آنکہ اول شعر گفت آدم صفی اللہ بود طبع موزوں حجت فرزند ہی آدم نمود
اوری ارشہ پدید غیر از سخن انی نہاشت	جز سخن سخن ز میراث نیاکانی نہاشت
جز فرغ طبع تاثیر صفا ہانی نہاشت	غیر طبع روشن شہ شاہ پور طہرانی نہاشت
۲	۱۶ بچو شعر از غور معنی گشتہ روشن خانہ نام

۱۵ دلدادہ - عاشق (اشعار) ۱۵
۱۵ صاحب صفا ہانی شاعر
مردن کاشف سوم از دست ۱۱

۲
۱۶ تاثیر صفا ہانی شاعر
مردن کاشف سوم از دست ۱۱

در بیان شیرین سخن

نیست جز مضمون اثبات الیهیت در کاشانهام		
طبع سماع را ضیافت می کند شیرین کلام	ذوق معنی در سخن فهمی کلمه فی الطعم عام	
باوه مضمون شیرین گوش سماع را بجام	شربت عتاب لب ای کشد سماع بجام	
۱۸	فکر صد رنگ سخن یک نعمت الوان است	۳
	شور تحسین سخن سجاان نمک بر خوان است	
صورت مضمون نازک جن فکر و شگفت	می نماید صورت (آئینه بیرون از خلایق)	
از سخن سحیده مضمون می پذیرد نجات	دارم از نازک خیالی با سب عرقی اعوان	
۱۹	هر گرا چون شانه در دل زخم کاری بیشتر	۳
	می کند زلف سخن را شانه کاری بیشتر	
جز سخن فهمی نمی دارد کس ذوق کلام	جز سخن سنجی نمی آرد و لا شاعر بنام	
شکرین گفتار از گوشه شکر ریزد بجام	فکر صائب گوش دل را گویند شربت بجام	
۲۰	میشود نقل مجاس چون سخن شیرین شود	۵

لله اثبات الیهیت معنی سماع
 حیات اللغات
 طبع سماع سر سبز کاشانه
 سرود از شکر سوزم از دوست
 طبع بجام کشیدند
 بجام (آصف اللغات)
 طبع سخن سجاان شام در خاطر
 دیار بزم

۶
 در بیان شگانه در بار یک بیت
 در بیان سخن
 سرود مال دوست
 طبع صائب صفای در شام
 سرود از شکر سوزم از دوست

ہچو خون نہیاں نماندگر سخن رنگیں شود		
از مضامین صد ششم و سیم و چہم خانہ بانام و نشانست	رہت میگورم ہنوز آں بر حیرت و نشانست	
خسر و خسر طریقت و لبایں مے کشانست	در شب لطف بیرویاں تلاش و شبانست	
۶	طبع شاعر گوئی ایک چشمہ حیواں بود	۲۱
گر کشی صد دلویروں آب صد چندان بود		
در فصاحت فکر حافظ از حزمین بالائرت	در بلاغت فکر خاقانی ز زورنی بر تراست	
در گلستان ہر یکے راز گاہ بے پیکر است	در لطافت سعدی نگین سخن نام آور است	
۷	یک سخن در ہر مذاقے می کند کار و کر	۲۲
	از نسیم گل پریشاں غنچہ خداں در نظر	
کس نمی داند کہ این شعر شہین مالِ قلاں	از سخن سنجان لا اوردی سخن با بزرباں	
بند ما را شاعرش ایاسے بے نام نشان	در از تخلص بے خیر اور حسن قرض بے زباں	
۸	چوں نشانے نیست آغاسے امانت البیت را	۲۳

کے خسر و شاعر ہنوز آں
شعر سوم از دست ۱۱
رہت میگورم ہنوز آں
کے شاعر شہین مال قلاں
۱۱
شعر دوم و ششم از دست ۱۱
رنگیں سخن مے کشانست
۱۱
کے کہ شاعر گل پریشاں
بہتر مے بے نام نشان
۱۱

۱۱
کے سخن سنجان لا اوردی
کے زبان بے نام نشان
۱۱
گل از مضامین

من بیت المال سپارم کمترین بیت را		
بهر تقصیر کلام حکمت سخنان عجم	اتحاد بجز شعر دستا فیه باید بهم	
بر خلاف این شود تحریف لفظی بیش و کم	حسن مضمون را نگذارم به تبدیل رقم	
۲۴	از کنایات سخنور ز نیست مضمون شود	۹
	رونق مضمون به تقصیر سخن افزون شود	
بزرگان مانند است نام شاعران با کمال	طبع از بعضی است مضمون خال خال	
از کلام شان است آبروی جز به محال	بهرین مضمون خوش گفت است مرده مقال	
۲۵	همیشه سنجائی که از بے قدری خود مرده اند	۱۰
	چاهل فکر کهن را نیز با خود برده اند	
۳	سایان کتابت و نقاشی	
	بیان خامه و مرکب لوح و کاغذ	
دلبر اوارم بدست از خامه قدرت قلم	لوح محفوظ عطا فرمود خالق از کرم	

سایان کتابت و نقاشی

سامان کتبت و لغات

ع ۱۵ هم آمدن - یعنی حاصل شد

ع ۱۶ اصفا اللغات (ع ۱۵)

ع ۱۷ اصفا اللغات (ع ۱۶)

ع ۱۸ اصفا اللغات (ع ۱۷)

ع ۱۹ اصفا اللغات (ع ۱۸)

ع ۲۰ اصفا اللغات (ع ۱۹)

وزشب و بچر سامان مدا و آمد هم

رنگ شجر شفق گردید عنوان رقم
خامه فکرم بنقش صورت است اعجاز کرد
دست نقاش ازل نقش مر ایز کرد

گشت صرف خامه و تم نیستان زمین
واوازا و اوراق خود قطاس با چرخ بریں
یا تم شجر ازل لعل بدخشاں شمیں

نوک کلکم از مدا و عشیرینے تر زبان
وصف اوجاد و اثر مشکین رقم عشیر نشاں

در گلستان دارم از شاخ گل تر خامه
تا بر اوراق گل ترمی طس از نامه
از سواد و دیده بلبسل مدا و آده

رشک مرغان چمن رنگ فغان عشق من
بزر عشق بلبسل گل و استان عشق من

در بلاغت خامه صورت آفرین کمال
آورد و قنار او کبک درسی را در مثال

ع ۲۱ اصفا اللغات (ع ۲۰)

ع ۲۲ اصفا اللغات (ع ۲۱)

ع ۲۳ اصفا اللغات (ع ۲۲)

ع ۲۴ اصفا اللغات (ع ۲۳)

بیان خاصه
۱۰

کتاب گوهر بار آتشیه او ابر نوال

خامنه من شاخ گل پرست گل و نوبهال

۲۹

از شفیعیات اشراقین مصحح تریادگار

آمد آخرا از نهال خامه ام این گل بیار

ز آب زرتاباں بوهر موس او از موقلم

خامنه زین شود هر دم فدای خامه ام

خامنه سحر باشد سر خرو در هر قدم

خامنه پولادی زیند بهر رنگ رقم

۳۰

در نقوشم خامه حکاک هم آید بکار

ز آنکه در مهر نبوت خدمت او بشمار

دست من در نقش بارم خامه فرسانی کند

خامه ام از آب زیند پیهم خود آرائی کند

چون نقش آستان او جبین سانی کند

هر طرف آینه رویا را تماشائی کند

۳۱

صائب هر دم رنگ جلوه تنویر اوست

از پر طائوس گویا خامه تصویر اوست

چون کز سیم جان در فن صور نگری

فکر باند قلم از طره حور پری

Handwritten marginal notes on the left side, including a circular stamp with the number ۱۱.

Handwritten marginal notes at the bottom of the page.

بیان خاص درک

قلم نیش بر سکه کنیا پادشاه
از نالی کدن قدرت کتابت او در (م)
گروه تصویر برینا و تصویر
غاز تصویر باشد در پادشاه
غاز تصویر مروت است
این صبح در وقت روزگار
تاریخ تاریخ «شاه» زبان
معمول معاصرین «شاه»
قبول معاصرین «شاه» از
شاه - قلم بالابردن کتاب از

دماغ بالابردن کتاب از
دماغ بالابردن کتاب از
دماغ بالابردن کتاب از
دماغ بالابردن کتاب از
دماغ بالابردن کتاب از
دماغ بالابردن کتاب از
دماغ بالابردن کتاب از
دماغ بالابردن کتاب از
دماغ بالابردن کتاب از
دماغ بالابردن کتاب از

آبچنان کریم ماحان صنعت برتری		خامه را بستیم برآنی بصد و انشوری
۳۲	پیش مایه گروه تصویر تو دشوار نیست	۶
	خامه جدول کشی را مسطر و در کار نیست	
از مداوم سو او چشم بیله استقصیل	تیره و ایر حریج گرو و راطبیت مضحل	وز سو او او شب و یو چول بیله نخل
۳۳	بزرگان شمع نازاں ووده شمع و چسپارغ	۸
تایه آهن بر و بالا بد و او دماغ	آمر از سر پویش خود بر سر کشد عامه را	آمر از آب سید بدست وار و خامه را
۳۴	از زبانش چوں هستی سرزند حرف غلط	۹
خامه زن گیر در زبان و می زند آهسته قوط	خامه را آب سیامش می نماید شکبو	ز آنکه نفس گیسو مشکین به بند و موچو

۱۲
آب سیاه کتاب از شاد
دماغ (آصف الفلکات)
سرزدن بچینا و یو چول
ظاهر شدن در پادشاه
خامه زن به آن که در دست
تفانن سرزدن در پادشاه
زبان گزین - خامه زن
کره نیدن در پادشاه
نقش نیش - خامه زن
نقش نیش - خامه زن
نقش نیش - خامه زن

بیان خاص درک

بیان خاص آب

نسخه دستنویس کتابی است که در دسترس است
 در کتابخانه موزه ملی ایران
 شماره ثبت کتابخانه ملی ایران: ۱۰۰۰۰۰
 شماره ثبت کتابخانه ملی ایران: ۱۰۰۰۰۰
 شماره ثبت کتابخانه ملی ایران: ۱۰۰۰۰۰
 شماره ثبت کتابخانه ملی ایران: ۱۰۰۰۰۰

داروشش شجره عنوان کتابت سرخ و	از جلایش آب زرتابان نماید و سکا و
۳۵	ز آب سرخ وزرد و زنگارین لبالب آمده با تر زبان در مدحت بی عضو پارم خامه با
۳۶	شاخ گل در گلستان گردید و شش از قلم داشت گل اندر چین گشته بر آواز قلم عارض گل زرد شد از رنگ انداز قلم آتشگر فیس مداوسه دید پرواز قلم
۳۷	شد بهال جرم شفق رنگ رخ گروں پرید از ندامت لعل در کان بدخشان خرید
۳۸	از مداد سبز طوطی راقبات است تنگ سبزه خوابید است در گلشن بشیر و عارنگ سبز پوشان چمن رامی پرواز چهره رنگ ز انجامد او زمره جوهر از اقسام سنگ
۳۹	سبز ایوان فلک عکس همین رنگ لطیف آمدرا شستیم و بجز انخسرتش آب کثیف
۴۰	آب زرد رنگ تزیین میتوان تعمیر کرد گرز محلول میسازیم همچون نگ زرد

بسیار نظر و سادس من
 بدون استعمال کنند
 بر آواز و داشتن (را با بعضی منتظر
 کرده تصدیه در آصف اللغات
 پیرایه رنگ بیست و یکم
 شدن رنگ (آصف اللغات)
 قیاسی شدن به طاقت
 شدن لاجرم
 سبزه پوشان چمن رامی
 از در میان و ایما از قبل سبز و
 باغ بهشت است که صاحب بجز
 ذکرش کرده "سبزه خوابیده - سبز کزین
 افاده باشد در هر چه
 سبزه از پیش -
 اسکان در هر چه
 سبزه ایوان کنایه
 در هر چه
 سبزه ایوان کنایه
 در هر چه
 سبزه ایوان کنایه
 در هر چه

سزوشت عالی و بیباچه تحریر اوست
مصحف عارض سراپا صنوه تفسیر اوست

۳۱
مانی از نقشه که برداریم به صبری کند
صفحه را تغییر رنگش کاغذ ابری کند

این بوسه سامان نقش یار ما کا مد به هم
او به رنگی نماید خویش او در هر قدم
آینه و رنگین سدا و لوح و قوطاس و قلم
ما به رنگی و هم این نقش را زین رقم

۳۲
حسن صورت را به تصویر کشیدن کار است
حسن سیرت را به تصویر آفریدن کار است

نقش صورت را پرستمانی نقش آفرین
شده بجان دل بلاگردان او از رنگ پس
پیش او به زود کا فر سر گذار و بر زمین
صانع قدرت کند بر صنم صد آفرین

۳۳
دست من بر خامه نقاشیم نازی کند
خامه ام از نقش این تصویر اعجاز کند

خو طه زو فکرم چو در غوغای شمشیر عجم
گو به مضمون آب و بدست آمد هم

خط شایانی در
کلمه ابر کاغذ سکه در
کلمه رنگ آن رنگ باشد در صنایع
کلمه به آینه - بدست آمد
در صنایع
و به رسم پیش ازین

۱۵
نقش
نقش آفرینی - کتابخانه
نقش آفرینی - کتابخانه
نقش آفرینی - کتابخانه
نقش آفرینی - کتابخانه

روایات صادق

لہذا نفاذ وقت کنایہ از یادگار است
 و درینجا بنی بطن شاعر است
 و درینجا کلمه ششم نیز بیان لفظ
 مثل است و بعضی مباحثین جمع
 این را مال انوری دانند. اشارہ
 تصحیح ہم " غزلیات مردون "

کرده ام هر واثه نایاب تفویض قلم		تا ز سداک گوهرین شد سطر اوزیر قلم	
۳۳	می کند نقادیم خاقان وقت و انوری		۱۹
	قدر گوهرش بداند یا بداند چو حسری		
در سراپای نبی دارم قول از تک نوی		سرگذشت خواب آوردم بنظر بهلوی	
دارم از بینندگان نظم امیت قوی		در گذارند از خطای لفظ و سبب معنوی	
۳۵	تکلمه سنجان و انم از صلاح اداوم کنند		۲۰
	با دعای خیر از الفاظ خوشش یادوم کنند		
۴		روایات صادق	
طالع بیدار من نبود هتابه بخواب		گشتم از روایات صادق در حضورش با نیاب	
بووروس روشنش تا باں بشکل آفتاب		در خیال خود شدم بیدار در خوابم ز خواب	
۳۶	خوشتر این خوابم که ستر سرورم چون لبرے		۱
	فاش می گویم بچغل در حدیث دیگرے		

تکلمه آتشخ بار یک بیاید
 طالع بیدار من نبود هتابه بخواب
 بووروس روشنش تا باں بشکل آفتاب
 در خیال خود شدم بیدار در خوابم ز خواب
 خوشتر این خوابم که ستر سرورم چون لبرے
 فاش می گویم بچغل در حدیث دیگرے
 کلمه بار براب یعنی آنکه در حضور
 سطرین و مل و راه بیدار است (اصفا لقا)

رویاست صادق

سکه از رویان شیوه است
عشق و جن و حکایت و سکنات
که از طریق سرزاد بسیار
عشق و جن و حکایت و سکنات
که از طریق سرزاد بسیار
عشق و جن و حکایت و سکنات
که از طریق سرزاد بسیار

خواب ما خوابی که خوابان خوابان گفتند
مهرمان سحر حق ناز و نیازش گفته اند
انحیثت عاقلان عشق مجازش گفته اند
مکتب سنجان فکر و حجت طرازش گفته اند

نقل خواب عاشقی مستلزم تعبیر نیست
مصحف روراندانی حاجت تعبیر نیست
۵

شدمراد خوابگاه خود خواب بے انہماک
گرچی باشم و لا از موج عصیان بیناک
طالعم بیدار شد از رویت رویاست پاک
اوست کشتیان من از آفت بھر چو پاک

کشتی من چوں ز طوفان تموج امین است
نیک دانم ساحل مقصد در آغوش من است
۵۱

خادم از راحت خواب خوشم تحریر کرد
می تواند از راحت دیدگان تقریر کرد
فکرتم خوابها میدم را اول تصویر کرد
خواب محفل را تواند گر کسی تعبیر کرد

راحتی در خواب خوش دارم ز خوابی در نظر
می نماید خاطر از بیداری من الحذر
۵۲

۱۶
عشق و جن و حکایت و سکنات
که از طریق سرزاد بسیار
عشق و جن و حکایت و سکنات
که از طریق سرزاد بسیار

<p>خوابِ خوابِ رحمتِ اصلا پریشانی نہاشت خادش و خدمتِ مولیٰ پریشانی نہاشت</p>	<p>زلفِ او در عالمِ رویا پریشانی نہاشت خاطرِ مہر و خوابِ خوش سما پریشانی نہاشت</p>
<p>۸</p>	<p>یارِ بایں خوابست یا خوابے کہ می بینم خواب عاشقِ او در حضورِ وجانِ عالم بے نقاب</p>
<p>نے ولم را از نگاهِ ناوکِ افکن بدوزن است نے مرا آن نیزہ مرگانِ تیز شمشیر است</p>	<p>نے مہ اور خوابِ خوابِ تیغِ ابرو بر تن است نے مرا طوقِ کند زلفِ او در گردن است</p>
<p>۹</p>	<p>گرچه تشبیہِ خدنگ و نیزہ و تیغ و کنت دانا جان و دل مجروحِ عاشقِ پسند</p>
<p>ہچو قطب از جانی جنید آں کوہِ قار تا کہاں دیدم کہ می آید بسو نیم ستار</p>	<p>چشمِ من در خوابِ خوش با چشمِ دل درم چہ چار دیدہ ام سر تا پا محو تجلا سے نگار</p>
<p>۱۰</p>	<p>مر جا گفت او نہا دم بوسہ بروست کرم بر لبِ نازک جزاک اندوہ پر پایش سرم</p>

۱۲
۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰

در باب صادق

خواب من در صول او آمد و این مجبور کرد	جنبه خواب خوشه آفات بجان او کرد
نور او کلبه مرا بر نقش او مجبور کرد	چشم او چشم مرا از عکس خود پر نور کرد

سکه خورشید شامه است از آن
که در صبح چشم از دست لا

۱۱	خسر و امجوب من رشک بتان آذراست	۵۶
	هر چه وصفش می کنم خشن ازان بالاتر است	

ز آنکه در خواب خوشه حسن رخ او دیده ام	طلح بیدار دار و دیده خوابیده ام
آنچه در گوشم رسید از گوش دل شنیده ام	هر چه در خوابم بچشم افتاد و اندویده ام

۱۲	چشم من آینه و نقشه که بر لوح دل است	۵۷
	در سخن نمودنش کاره که خیل شکل است	

خواب من از دیده من صورت آموید	چون نگاهم بر غزال چشم و بچشم رسید
بر زبان آورد نقل و افعات چشم دید	دیده ام چون منظر خوابش در خود دید

۱۳	این سراپايش سراپا دلنشین تعبیر است	۵۸
	صورتش مانند قرآن نظم من تفسیر است	

۲۰

ہر چہ می گویم مابین سرگذشت خواب است	نہیست تعبیرے کہ نقلش ہو بہ اجاب است
لغزش مادر سخن و جہ دل بیتاب است	بستی مادر تکلم شیوہ آداب است

۵۹	حرف ما تصویر روسے یار و نقش نازکی است	۱۳
	دیدہ اہل بصیرت نیک میداند کہ چیست	

آغاز کار ۵

گردم از مانی سولے بر طوق مشورت	دست من بویید وساکت شد بزرگ جہت
تا سو پہر او ویدم گفت این فرات برت	تا بچ حکم تو می باشم شمال چاکرت

۶۰	ہر یکے زینہا بآئین ادب اغماض کرد	۱
	یا بعض جیلے از مقصد م اعراض کرد	

حکم مانی را بجا آرد بسر از ننگ چیں	از ادب پہر او آئیں گو کند صد فریں
ہر یکے در صنعت او دیگرے را در کہیں	ہر یکے را در دلش خوفے ز چشم خردہ چیں

۶۱	ہر یکے زینہا ز اسرار فن خود بے خبر	۲
----	------------------------------------	---

۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰

۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

نقش کشیدن یعنی تصویر کشیدن
 تصویر کشیدن از دست گرفته
 تصویر کشیدن از دست گرفته
 تصویر کشیدن از دست گرفته

دست کشیدن
 دست کشیدن
 دست کشیدن
 دست کشیدن

کار خوراکی کند هر یک حوالست برادر		
ساختن آغاز کار خوب بودن کردگار	بیخ پروانه نشد زین بله بان باجگار	
کرد هر یک بر امید احتیاجم انتظار	بود مانی از شعار من سراپا بیقرار	
خامسایم چون کار خورا در عمل آغاز کرد	دست قدرت گروه تصویر را پر و از کرد	۶۲
بر طریق پاستا از نقش کشیدن این علم	حلیه ات را میز نم چون چهره پروازان رقم	
حلیه و نقش تو جانان صنعت دست من است	عکس از قامت گرفتن کار چشم روشن است	۶۳
از سواد دیده ام لوح سیاه پیش آشکار	چشم من یک آله عکسی است بهر عکس یار	
چشم من بهر نگاه نازکش امیه زار	آله بالاس ستون قامت گیر و قرار	
	گر کشاید چشم نازک را بسوس آینه	۶۴

دیدہ من عکس او گیر و برو سے آئینہ		
نقش دیوارم ز حیرت روبرو سے پاک	صورت آئینہ حیرانم روبرو سے پاک	
چشم و شوارست و اکرون بسو سے پاک	بود آساں در دل من آرزو سے پاک	
۶۵	خامہ قدرت بہت کاتب تقدیر اوست چشم نقاش ازل و لداوہ تصویر اوست	
اسے برویت گرچہ چشم بازخونے در دل است	از قضا چشم قدر انداز سویم مائل است	
پروہ حسن از او انداز پیشم مائل است	یار باین تصویر پر پرواز خیل است	
۶۶	این بود آساں کہ از ہر عضو تصویرے کشم از خط نازک بہر یک صفحہ تحریرے کشم	
۶	چشم مبارک	
۱	۲	۳
باتن بالیدہ مافی در خیال نقش تن	در سرش سہولت خام ز نیست و بگرچہ من	
باتن کاہیدہ خود من بکار خوشتن	کز سر و راوی گنجہ تم در پیش من	

۱۔ نقش دیوارم ز حیرت روبرو سے پاک
۲۔ صورت آئینہ حیرانم روبرو سے پاک
۳۔ دیدہ من عکس او گیر و برو سے آئینہ
۴۔ چشم و شوارست و اکرون بسو سے پاک
۵۔ بود آساں در دل من آرزو سے پاک
۶۔ خامہ قدرت بہت کاتب تقدیر اوست
۷۔ چشم نقاش ازل و لداوہ تصویر اوست
۸۔ اسے برویت گرچہ چشم بازخونے در دل است
۹۔ پروہ حسن از او انداز پیشم مائل است
۱۰۔ از قضا چشم قدر انداز سویم مائل است
۱۱۔ یار باین تصویر پر پرواز خیل است
۱۲۔ این بود آساں کہ از ہر عضو تصویرے کشم
۱۳۔ از خط نازک بہر یک صفحہ تحریرے کشم

۲۳

۱۴۔ باتن بالیدہ مافی در خیال نقش تن
۱۵۔ در سرش سہولت خام ز نیست و بگرچہ من
۱۶۔ باتن کاہیدہ خود من بکار خوشتن
۱۷۔ کز سر و راوی گنجہ تم در پیش من
۱۸۔ چشم مبارک

۱	صنعت آگاہان بحسن صنعم تحسین کنند بر بخت تراے بے ہنگام او نفرین کنند	۶۶
جامع اعضاء انسانی (مکتبہ جامعہ)	تقالب کا بیدہ و بالیدہ از اقسام جسم در فضائے شش چہ تا ذکر برکت اندام جسم بعد مرون خاک می گرد و ہمیں انجام جسم	
۲	اے ولا بر خویشی باللم بوصف جسم پاک بود او نور مجسم گر چہ پید اشد ز خاک	۶۸
روشنان جسم ترا نور جسم گفت اند ایل دل جان و تننت اروح اعظم گفت اند	جسم را ایل خرو بار و جہدم گفت اند عاشقان این قابلیت را جان عالم گفت اند	
۳	جان من قرباں جسمت عاشقان اجسم جہاں جان جان باشد فدای این تننت جان جہاں	۶۹
فکرت ماور بلاغت یافت تشبہ لطیف از ہمیں جلد لطیفش حسن قشرف شریف	در غم عصیان اتمت دار و او جسم نحیف چوں حریرے بود نازک نرمی جلد لطیف	

صنعت آگاہان بحسن صنعم تحسین کنند
بر بخت تراے بے ہنگام او نفرین کنند
تقالب کا بیدہ و بالیدہ از اقسام جسم
در فضائے شش چہ تا ذکر برکت اندام جسم
بعد مرون خاک می گرد و ہمیں انجام جسم
اے ولا بر خویشی باللم بوصف جسم پاک
بود او نور مجسم گر چہ پید اشد ز خاک
جان من قرباں جسمت عاشقان اجسم جہاں
جان جان باشد فدای این تننت جان جہاں
در غم عصیان اتمت دار و او جسم نحیف
چوں حریرے بود نازک نرمی جلد لطیف

۲۳
دل کتاب از او با (اصفا لقا)
روح عظمی اشا و لیا
کائنات علی اشا علیہ السلام
جان جہاں کتا از روح
عظمی جسم و روح جسم

۶۰	موسے نازک خوابہ ہاے نرم ہچوں مٹلے نرمی اعضا لطافت خیر در ہر مفصلے	۴
در بلاغت آن تن سیمین او ہچوں حصار صنعت بناے قدرت مستقیم و پائدار	حیطہ اطرافِ اعضاے زیدہ استوار خوشنما تعمیر دستِ قدرت پروردگار	
۶۱	در حصارِ قالبِ پاکش مقامِ جانِ پاک بو اہجب تعمیرِ حصنِ حصین از جسمِ خاک	۵
نورِ اجرامِ فلک گویند باشد عکسِ این این تن او قالبِ جانِ صنع ربِّ العالمین	تا بعالم سایہ او کس نہ بیند بر زمین می زند بر دستِ صانع بوسہ جبریلِ امین	
۶۲	قالبش را در لطافت ہمسرِ جانِ گفته اند جانِ پاکش را ملائک نوریزواں گفته اند	۶
او تن آسانی ندروستے تن آسانی درو او عدوستے تن پرستان حج آسانی درو	او نہ تن پروردگوار و اخلاقِ جسمانی درو دشمنِ تن پرورال و صافِ جسمانی درو	

۱۰ تن آسانی بیغیر درو
۱۱ تن آسانی درو ہچوں
۱۲ تن پیدہ درو ہم جاہ
۱۳ تن آسانی برادو
۱۴ تن پیدہ درو ہچوں
۱۵ تن پیدہ درو ہچوں

<p>۴۳</p> <p>یک تن تہا سے اوکرو است خدمت ہا ہے باہمہ اعمال بد احساں کتد باہر کے</p>	<p>۷</p>
<p>گاہ تن گیر و پنگ گاہ برو شش روا تن بد تقدیرش بہر کارے وہاں مقتدا</p>	<p>۸</p> <p>و اما تن می کشد در خدمت خلق خدا در معارک و سر دشمن کتد از تن جدا</p>
<p>۴۴</p> <p>در صعوبت ہا سے دنیا تن ز ند بر مشکلات در صعوبت ہا سے عقبی می وہد مارا نجات</p>	<p>۸</p>
<p>برین خود وارو آن سینین ن گل پیرین در صفا سیاب می گرد و نخلیں سیم تن</p>	<p>۹</p> <p>از صحبت می نماید جسم نازک گلبدن یافت اشرف گو بہر از نحو اصنی بحرین</p>
<p>۴۵</p> <p>چوں باندا ز تناسیمیں منس حسین شود دیدہ ام از اشک حیرت حوض لب گرداں شود</p>	<p>۹</p>
<p>دیدہ من تن مجسم او کشد در خواجہ ش شد فدای او تہن باہمہ القاب خجہ ش</p>	<p>۱۰</p> <p>گویدش لعل خوش آبی رنگ چوں آخجہ ش جلد پاکش در لطافت غیرت کچوا خجہ ش</p>

۱۰
 تن تہا بہین واحد و ہا
 تن گزین بہین پارتین
 تن در بحر
 تن کشیدن خویشا
 برساییدن در بحر
 تن در دامن ہا
 تن قبول کردن در بحر
 تن نہن جبر کردن

۲۶
 در بحر
 اشرف از نذرانی
 اشرف از دست
 اشرف از بحر
 اشرف از صفات

۶۶	تن زخم اینجا که کلکم قاصر از وصف تن است مختصر گویم که جسم او بجز از جان من است	۱۰
۷	قامت مبارک	
۷۷	قامت مانی دو باشد ز ترا کتبه نقش من بپوشم دست خود بر صفت بیک نقش	حسن پرورش نماید و نظر زیاده نقش هر که بپید نقش بالایش شود شدت نقش
۷۸	بر کمال صنعت هم پیراود هیچ نمی کند اشک مانی آرند است بر رخسار می کند	۱
۷۹	حلیه اش سرتاپا از نقش قامت آشکار از قد بالاسه او حسن قامت آشکار	گویا از قامت و جو قامت آشکار وز قدر عنایت او شان قامت آشکار
۸۰	گاه قامت کز نشن بنمید قامت بهم آیه قد قامتش بحسنین وارد و حرم	۲
۸۱	شمع قامت را بود پروانه از تاب کم نخل قامت را از فرق دست تشبیه کم	

شکل در هر کجاست
دو تا شکل در هر کجاست
شکل در هر کجاست
شکل در هر کجاست
شکل در هر کجاست
شکل در هر کجاست
شکل در هر کجاست
شکل در هر کجاست
شکل در هر کجاست
شکل در هر کجاست

۲۶
آب و مانند آن - در جو قامت
نار و آصف - در قامت
اصول و لغت - در قامت
نار و آصف - در قامت
آب و مانند آن - در جو قامت

قامت بیدار

کلمه سر زلف یعنی عطا پریشان
و ظهور کردن و بیدار کردن
نفس در باطن و ظهور
نمایند راه درون ملک اندام
و در اندام ظاهر
کلمه برافراختن یعنی بلند
کردن - (اصف اللسان)

از لوائے قامتِ او سر زنده فتح و ظفر	از علو قامتش فکر بلندم پست تر
۴۹	خامه تدلیح او چوں وصفِ قامت می کند قامتِ او از الف مشقِ قیامت می کند
۵۰	شده عصابِ قامتش سر فلک از مینوس قامتِ او بر فراز دصد لولای سگرول
۵۱	می نیاید راست ترویج الفت بر قامتش در الف باشد سکون حرکت در قامتش
۵۲	تاز شمشاد قد او گشته عالم گلستان شعله قد گفتند چون آتش پرستان جهان
۵۳	آن قد و کتخ دل آرا شهره ارض و سماست از قد شوخی پیامش در سخن محشر پیاست
۵۴	در بلاغت قامتش تمسک خط استوا این خط مفروض قائم کرده دست خدا

۲۹
کلمه از کلمه بیجا سواد کردن
و در جنگ اندام
از نوشتن بجز اول و ثانی
کلمه خط استوا
خط استوا خطی است که در وسط
کره کشیده شده است و در تمام
جهت مساوی است و در تمام
جهت مساوی است و در تمام
جهت مساوی است

فانت ببارک

کله باله شیب یعنی زینت
 و سمان (اصف اللغات)
 علی الفی سینه کثیران
 و نام کرده در اصف اللغات
 سلطان عالی تخلص نعت خان عالی
 است که ششم از دست ۱۱
 علی ان کرده یعنی بطن
 نوشتن و نوشتن احوال است

م
 در اصف اللغات
 علی ان کرده یعنی بطن
 سلطان در اصف اللغات
 علی ان کرده یعنی بطن
 است که ششم از دست ۱۱

پیش قدر قاتش گردون نماید در شیب		بر سر پایه قدر یارم فدایا و شیب	
۸۵	تازک نماز آفرین سرکش و چالاک و حیت	۹	در قدر آرائی بلند است و بیالائی و دست
قامت بالایی تو چوں لولای سر فراز		و دیده ایل جهان بالایی بالایی تو باز	
می کشند از غم الف بر سینه خوبان حجاز		خامه عالی بود از قامتت مدحت طراز	
۸۶	قامت را اگر الف کسب مرغ از حرف راست	۱۰	چون الف جا کرده قدرت در میان جان است
	کاتبی چون مدحت مدوح را انشا کند		بر سر قرطاس خود حرف الف امل کند
خامه در آغاز خط از نام حق ایما کند		کاتبی لطف و گزاینش ایما کند	
۸۷	کاتب قدرت چو حسش راز سر تا پا نوشت	۱۱	اول از تعظیم نام قاتش بالا نوشت
	بار و راز قاتش گردید سر و بی شمرا		کس بخشد سر و دوشمشاد و صنوبر بارور

۸۸		پچ نکلے بے ثمر در عالم ایجاد نیست	۱۲
۸۹		دعوی اتا و سروے راست در گلزار نیست ز آنکہ چوں سرو روانش طاقت رفار نیست	۱۳
۹۰		در جہاں ہر گنجی ہم قامت و لدا نیست در گلتاں سرو را پیش قدا و بار نیست	۱۴
۹۱		طرف اقبالے پیالاسے بلندت مہجین در یدت قنیر و لہا الفت تو و نشین	

۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴

۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴

۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴

۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴

۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴

۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴

عالم بالا بود زین مستد بالا بر زمین		نیست مضمونے بیالایے تو بالا تر ازین	
۱۵	آہی از ستد تو می نالد بہ آواز بلند	۹۱	حسن قامت غلغلے در عالم بالا فلکند
	از پرستاریش نازے در چمن شمشاد کرو		چوں قد سرور و دانش سرور آزاد کرو
خواند چوں حرف الف سر و قدرت بر یاد کرو		عاشق از روزے کہ درین عشق مایا یاد کرو	
۱۶	ما از قمری نالہ حق سلسلہ خواندم سبق	۹۲	اے و آلا از بیلان نغمہ خواں بروم سبق
	قمری از بالایے سر و باغ پروانے کند		در چمن سرور و انم چوں تک تازے کند
آہی از مضمون نو در نظر اعجازے کند		سرور تشبیر آں سرور و ان نازے کند	
۱۷	سر و چیزے نیست اے سرور و ان در سخن او	۹۳	سرز و آہے از دل بہستان بیاد ستد تو
	قامت حوران جنت از نگاہ و مافاد		چشم ما چوں بر جمال آن قد بالا افتاد

کلامی در شکر گاہ شادوست
 سوزان از شکر سوم از دوست
 علقہ بیاد کرد کہ بختی آغاز
 کردن (آصف اللغات)
 علقہ فی سترہ آورد از یاد تو
 است
 علقہ سینه بر من بختی بیست
 برون (بیدار علی)

۳۲
 کلامی در شکر گاہ شادوست
 سوزان از شکر سوم از دوست
 علقہ بیاد کرد کہ بختی آغاز
 کردن (آصف اللغات)
 علقہ فی سترہ آورد از یاد تو
 است
 علقہ سینه بر من بختی بیست
 برون (بیدار علی)

قاسم بنیاد

عده اولی سرورین شاعریت محمود
 شاعریت محمود - ۱۰
 عده دوم شاعریت محمود در بیان
 شاعریت محمود - ۱۰
 عده سوم شاعریت محمود در بیان
 شاعریت محمود - ۱۰
 عده چهارم شاعریت محمود در بیان
 شاعریت محمود - ۱۰
 عده پنجم شاعریت محمود در بیان
 شاعریت محمود - ۱۰
 عده ششم شاعریت محمود در بیان
 شاعریت محمود - ۱۰
 عده هفتم شاعریت محمود در بیان
 شاعریت محمود - ۱۰
 عده هشتم شاعریت محمود در بیان
 شاعریت محمود - ۱۰
 عده نهم شاعریت محمود در بیان
 شاعریت محمود - ۱۰
 عده دهم شاعریت محمود در بیان
 شاعریت محمود - ۱۰

فکر و آله در سخن بر قامت رعنا نثار	سدره پیش قامتش چون قد لیل شمسار
۲۱	۹۶
آنچنان نشود نمایم قد موزوں می کند	سر در ابار خجالت بیدر محبتوں می کند
از نگاه قامتش ششاد در گلشن خجیل	از خیال قد بالا سدره راحت بدل
سر و از سرور و انم چون سیر به با گل	پیش (طوبی) قامتین شد منفعیل
۲۲	۹۸
در چین چون حرف آن باله موزوں می رود	سر و چون نروسه ز راه آب بیرون می رود
سر بلند بر است قامت است پاوتازه دم	راست گویم در قد بالا یار نمیت خم
خدمتش کرد است قدش ابا بالائی علم	سر و گلشن خادم سرور و او در هر قدم
۲۳	۹۹
سر و سر و قامتش ابا عباسانی می کند	قمری نالان و لا کار رعسانی می کند
از لب جان بخش خود جانے به بختدم و در	تمل عاشق می کند معشوق از تیغ اوا

۳۳

<p>می کند یعنی همین مضمون نمازک را ادا</p>	<p>می نماید قیامت دلبر قیامت ایسا</p>
<p>۲۳</p>	<p>بچ می دانی چها سے سرو قیامت می کنی می کنی و زنده می سازی قیامت می کنی</p>
<p>پیشتر از مرکب ما بر پا قیامت می کند زایه قیامت زینا سے قیامت می کند</p>	<p>یارت ایما جلوه از قد و قیامت می کند یار ما با قیامت بالاش قیامت می کند</p>
<p>۲۵</p>	<p>او کند با حسن قیامت دلربائی با بناز این بتقریب قیامت دعوت فرض نماز</p>
<p>از قیامت جمله آثار قیامت آشکار می کند تیر سخامت سینہ دشمن و نگار</p>	<p>قتله بر خیزد چو شینی به محفل اسے نگار می شود تیغ ادایت صف شکن در کارزار</p>
<p>۲۶</p>	<p>تا سپاه غمزه از قیامت صف آرامی شود از قیامت فتنه بالا و بالا می شود</p>
<p>در بند می گرچه بر افلاک باشد جاس او</p>	<p>نخل طوبی نیست همسر با قدر علی او</p>

۱- کتب معتبره و معتبره
۲- کتب معتبره و معتبره
۳- کتب معتبره و معتبره
۴- کتب معتبره و معتبره
۵- کتب معتبره و معتبره
۶- کتب معتبره و معتبره
۷- کتب معتبره و معتبره
۸- کتب معتبره و معتبره
۹- کتب معتبره و معتبره
۱۰- کتب معتبره و معتبره

۳۵

۱- کتب معتبره و معتبره
۲- کتب معتبره و معتبره
۳- کتب معتبره و معتبره
۴- کتب معتبره و معتبره
۵- کتب معتبره و معتبره
۶- کتب معتبره و معتبره
۷- کتب معتبره و معتبره
۸- کتب معتبره و معتبره
۹- کتب معتبره و معتبره
۱۰- کتب معتبره و معتبره

حسن تاویل بلاغت می نماید چنین
لطف تشبیهی کنون تقصیرم برین

در خرامش بر کجا آن نازنین موزون تراست

۱۰۶

۳۰

مصرع سر و پای در هر زین موزون تراست

چون بسیر بوستان فرموده میله یارین
بر گل خار رنگین بود پیل نقش زن

این گل گیر شکفت آرسه بگذاشت چمن
و ده پرتش بنمودی بست سگال سخن

سرخ گل دیوانه شد از قامت و بچوسه او

۱۰۷

۳۱

باغبان تو یزد بست از غنچه بر بازو او

لطف بلاغت و بالا حسن قامت چار چند
در بلاغت همچو مضمونیت مارا دلیند

می شود اوچی ز مضمون بلندش بهر مهند
فکر عربی در سخن از دست کرد عالی بلند

سایه بالایی تو در چشمم این دل داده

۱۰۸

۳۲

هست مضمون بلندم پیش با افتاده

در خرامش یار ما ربوته دارد نگاه
هر کجا خواهد خرامد دیده ما فرش راه

لطف تشبیهی کنون تقصیرم برین
موزون تراست
مصرع سر و پای در هر زین موزون تراست
موزون تراست
موزون تراست

۳۰
۳۱
۳۲

قامت ببارگ

کتابخانه خاندان شاعر
مدرسه کهنه مسجد سوم از دست ۱۲
کتابخانه خاندان شاعر
مدرسه کهنه مسجد سوم از دست ۱۲
کتابخانه خاندان شاعر
مدرسه کهنه مسجد سوم از دست ۱۲
کتابخانه خاندان شاعر
مدرسه کهنه مسجد سوم از دست ۱۲

یار صائب که خگر پاپالی او چهل گیاه	نیزه خوابیده در شمشاد و باغچه پناه
۳۳	۱۰۹ از قد نماز آفرین در هر دو لے اندیشه است آن نهال شوخ را در هر میز ریشه است
قامتش بر پاکه رنگ قیامت در نظر فکرت صائب به تشبیه بلاغت معتبر	یارم از قرب قیامت می بد هر دم خیر گرچه ناید سایه اش در دیده عالم مگر
۳۴	۱۱۰ سایه افشاد از شمشاد بالا بر زمین آسمان رنگ قیامت ریخت گو یا بر زمین
نگرس از حسن ارادت سر پیای او نهاد نال قمری مضامین فغانی یاد داد	تا بنگاشت چمن چشمه بالا پیش شاد چون صنوبر قاتش را دید از پیش فتاد
۳۵	۱۱۱ قامت او چو شود در بونستان به روش سرو می کشد قمری ز طوفش حلقه در گوش سرو
آسمان گوید که مکن نیت بالا ترا زین	من به تو رفیق قدس از دور پوسیدم زمین

۳۶
کتابخانه خاندان شاعر
مدرسه کهنه مسجد سوم از دست ۱۲
کتابخانه خاندان شاعر
مدرسه کهنه مسجد سوم از دست ۱۲
کتابخانه خاندان شاعر
مدرسه کهنه مسجد سوم از دست ۱۲

جلد مبارک

۱۰۴ در شکرستان بیخا و بیخا

۱۰۴ در آصفیای کاشانی

۱۰۴ در آصفیای کاشانی

۱۰۴ در آصفیای کاشانی

۱۰۴ در آصفیای کاشانی

۱۰۴ در آصفیای کاشانی

بوسه بر روم شکست و گفت جبریل امین . شاد شو قاصح - محمود تو گوید آفرین

۱۱۲ حبت ذابخت بلبندین که بالابرد کار
۳۶ بادل و جبال میشوم برای قید بالانثار

جلد مبارک ۸ ۳

پوست بکرون جلدش است چون شکر چین
خدمت خود تا بسره بردهم چشم دور بین
در غلط اندخت چشمش الباسم بچشمین
دست نخورد بر فرق من نهاده جبریل امین

۱۱۳ از نکات صنعت هر یک ترس گوید پوست
کز سرت جسم محزون نمی گنجد به پوست

صایا این مصرع تو پوشش آبی را برد
پوستین او اگر گیرم دشمن می آزد
بر وجود او غیرت پوست بر تن می درد
پوست بر روی کشته از عجز و دامن گسرد

۱۱۴ بر کتاب صنعت من صنعتش جلالت و بس
نسبت بالابسل است او را اگر باشد موس

در سر نظام داران (آصفیای کاشانی)
در دست بایزین کلمه شادان
از انبوت طارن و بیخا و بیخا
و صنعت کردن
در پوست گلستان را با در

۲۹ در آصفیای کاشانی
از آن که مصرع دوم از دست
در عجز بجز
نسبت بالابسل است او را اگر باشد موس
در دست بایزین کلمه شادان
از انبوت طارن و بیخا و بیخا
و صنعت کردن
در پوست گلستان را با در

پوست از پست پیگت ناز زبان عیب جو	دشت بیجی از سخن سازان بیداع تو
رو پرویت خورد و خواہد ہا یوش بدو	چول بقمر نیت سراپا دشت در دل آرزو
۳	<p>از مسرت پوستش بر پیکر او تنگ شد</p> <p>پوستیں او ز جوشش خون او گلزنگ شد</p>
ازنگ بولیش قوت چشم و دماغ بلبیل است	جلد پاکش در بلاغت اولین گل است
پوست بر اندام او بزرگی جزو کل است	موسے نازک مو جو بر جلد نازک سنبل است
۴	<p>جندار گہاے سبز او برو سے جلد پاک</p> <p>جا بجا چید ہنماید چو پاشچان تاک</p>
وز خوب رشک گلایش کسوش داردی	جلد نازک بر تن او کسوت ابریشمی
دارد این نام خوشے موزوں بہر یک مو	این قلب محرم جہست تن را ہمد
۵	<p>چول بہ تالستان حریر تن بود عرف انام</p> <p>در زمستان پوستیں نازکشش کروند نام</p>

جلد نازک از سخن سازان بیداع تو
 پوست از پست پیگت ناز زبان عیب جو
 رو پرویت خورد و خواہد ہا یوش بدو
 چول بقمر نیت سراپا دشت در دل آرزو
 از مسرت پوستش بر پیکر او تنگ شد
 پوستیں او ز جوشش خون او گلزنگ شد

۲۰
 کمال است (بیاہد)
 طے سو بیدار یک و جو
 کسے پاشچان بقول نفاکے
 الفطریہ یا نہ وقت کر پیشہ یار
 کونہد ۱۲

رنگبای مبارک

بایرک ریندی تا آریا مانا سند

سیرا در آصف الفات

نقش از آن نقش باشد در کتب

بغون آیم جابر نو با ندرت

نقش از آن نقش باشد در کتب

نقش از آن نقش باشد در کتب

۳۱

استادان عاشق در کتب

پوست بلای تن نازک لبها بر فطرت است	موسه تن با آبرو گه آرد و پوکوت است
پوستین پوست بر جسم لطیفش خلعت است	بارک اندامین قلکارسه که نقش صنعت است
۱۱۸	جامه چست این چنین بر جسم عالم کس ندید پر نقش خیاط قدرست جامه جلدش برید
کافه تصویر جلد عاشق جانبارت است	نقش جلدش در خور اعزاز پا اندازت
در نزاکت خوبی تصویر از پروازت	در شام عراج منکر منظر اعجازت
۱۱۹	نقش جلد پاک استم باین سخن جلد خلد برین باسته جلد و من
۹	رنگبای مبارک ۴
می کند بهزاد رنگ پستان اسپروی	رنگ مدار و خامه اش ز بهار و در طرز نوی
نیست آسان نقش گه با نکات معنوی	می کند آئی رنگ کردن بتصویرش قوی
۱۲۰	در تنم بر خاست رنگها دل بصنعت گرم کرد

رنگ بیدار

رنگ مایہ پر وس کا تارون

رنگی دھن بیکار دہر

رنگ حد گل کردن پیدائش

رنگ سفاقی شادوب

رنگ صورت بکار صورت

رنگ آدن مدنگ تندن

رنگ انفعال دیوانی

اسے خوش طالع کہ گرویدم بخودت کیاب	
۱۰	رنگ مبارک
۱۱	آب نقش رنگ بوسے آن بکار گل عذار گل کند رنگ حد از روی آبی بار بار
۱۲	آب رنگے اسے وال آور وہم پر روئے راست گوید عسائیک نگین بیان صورت بکار
۱۳	حی دہر رنگے و رنگے می ستاند آن لعین بسکہ دار و انفعال از رنگ تو آن خسروہ میں
۱۴	می پر در رنگ بیخ پیزا اور تصویر رنگ رنگ از چہرہ شن دم بستم آورده جنگ
۱۵	خامہ ام بر گروہ تصویر رنگ گل بہ بست شد نخل پیزا و ناواں رنگ بر روی شکست
۱۶	من بہ نقش رنگ اورنگے بر ارم در سخن اسے و لامضمون رنگین بکارم در سخن

رنگ بیدار
رنگ مایہ پر وس کا تارون
رنگی دھن بیکار دہر
رنگ حد گل کردن پیدائش
رنگ سفاقی شادوب
رنگ صورت بکار صورت
رنگ آدن مدنگ تندن
رنگ انفعال دیوانی

رنگ بیدار
رنگ مایہ پر وس کا تارون
رنگی دھن بیکار دہر
رنگ حد گل کردن پیدائش
رنگ سفاقی شادوب
رنگ صورت بکار صورت
رنگ آدن مدنگ تندن
رنگ انفعال دیوانی

رنگ بیدار
رنگ مایہ پر وس کا تارون
رنگی دھن بیکار دہر
رنگ حد گل کردن پیدائش
رنگ سفاقی شادوب
رنگ صورت بکار صورت
رنگ آدن مدنگ تندن
رنگ انفعال دیوانی

لیک و ہرگز نشد این منزل مقصود طے	گفتم لب بے راہ این حال تو آخر تا بجے
۱۳۱	گفت کاین کاریست مشکل می ز بینی جان من جسم من غرق عرق جوئے رواں از پیرهن
گفتش بر خیز اسے ناواں بفلین جام را	دست نیا پاک تو ساز و قالب ہن نام را
کو نداند مقصد یا ہیست اجسام را	او چو داند حلیہ پیہب اسلام را
۱۳۲	ور زماں بگرخت کافر با رخوت و جامے ساعتی نگذشت بر لوسے کشیدم نقش حقے
شد رواں از وقت این کار من خوسے از نعل	دست و پایم از تعب بے کار شد مانند نعل
قطرہ ہابے حاضر خم چو نیت گشت این عقد جل	تا دل من شاد شد از صورت حسن گل
۱۳۳	ہر چہ از جسمے بریزد قطرہ ہابے شبنم است وانچہ می بار و چو باران اشک چشم پریم است
خوبے جسم پاک را آئینہ گل بگفت اند	دلبرانش از گللابی عطر برتر گفت اند

لہ خوسے از نعل رواں
شدن کہ بر از نعت و شکت
بیز کشیدن در او خم را
کلمہ شایع و کلمہ دست

ادو کت نورا نکر و زخاں اللغات
کلمہ آسید گل - گللاب باشد
در اصفا اللغات

فصل بیاد

آنچه کسور بخت آور عطر بر غیر گفت اند	و آنچه از خسار اقدس بخت گوهر گفت اند
۱۳۳	عطر را چون روح اجسام معطر نام شد قطره خوبت بی رار روح چه نام شد
نکته آمد بدست از نکته سنجان سخن پهچو گوهر برانه بر عارض دلدار من	قطره خوبت بر گل خسار پاک گلبدن بر گل تر قطره شبنم نماید در چین
۱۳۵	خوش بهار آمد که چون گل غنچه گوهر شکفت مژده باد او آرزویم کاین گل دیگر شکفت
قطره خوبت قطره ریزان جام کوهر است دانه او در جلا گونی مصفا جوهر است	چون شهاب ثاقبه ریزد که تابان اختر است در صفا تشبیه او مخصوص فایات گوهر است
۱۳۶	تاب عارض قطره خوبت را در تاباب کرد صد گهر را خجالت یک دانه او آب کرد
در نزول وحی جسمش از عرق می بود ترا	داشته از قطره های خوبت جبین او اثر

عطر را چون روح اجسام معطر نام شد
قطره خوبت بی رار روح چه نام شد
نکته آمد بدست از نکته سنجان سخن
پهچو گوهر برانه بر عارض دلدار من
خوش بهار آمد که چون گل غنچه گوهر شکفت
مژده باد او آرزویم کاین گل دیگر شکفت
قطره خوبت قطره ریزان جام کوهر است
دانه او در جلا گونی مصفا جوهر است
چون شهاب ثاقبه ریزد که تابان اختر است
در صفا تشبیه او مخصوص فایات گوهر است
تاب عارض قطره خوبت را در تاباب کرد
صد گهر را خجالت یک دانه او آب کرد
در نزول وحی جسمش از عرق می بود ترا
داشته از قطره های خوبت جبین او اثر

۵۰
عطر را چون روح اجسام معطر نام شد
قطره خوبت بی رار روح چه نام شد
نکته آمد بدست از نکته سنجان سخن
پهچو گوهر برانه بر عارض دلدار من
خوش بهار آمد که چون گل غنچه گوهر شکفت
مژده باد او آرزویم کاین گل دیگر شکفت
قطره خوبت قطره ریزان جام کوهر است
دانه او در جلا گونی مصفا جوهر است
چون شهاب ثاقبه ریزد که تابان اختر است
در صفا تشبیه او مخصوص فایات گوهر است
تاب عارض قطره خوبت را در تاباب کرد
صد گهر را خجالت یک دانه او آب کرد
در نزول وحی جسمش از عرق می بود ترا
داشته از قطره های خوبت جبین او اثر

لباس مبارک

۱۲

دانه‌های شذیر او معطر سررنگد

ازم و ریپاک او می داد خوشبویش خیر

۱۳۷

گفته اند اهل شمال بگفت آبش چو عطر
در لباس خویش مایند اصحابش چو عطر

شمع پیش قطره خوشه از سرشک خویش

قطره با آب از یک قطره او منفعل

قطره نیان هر یک قطره اش آب بیدل

قطره آب گهر با دانه گهر در دهن

۱۳۸

قطره زرد فلک از آب خجالت قطره زن
قطره وز و آسمان از اشک غیرت قطره زن

اے و لا از تابان کرم عرق سرتاقه

ز آنکه از وقت پند ان مضامینش منم

می چکد خوسه چون اوین قطره از نوک قلم

خیر شد واروم ابوسه مفرح تازه دم

۱۳۹

بیش ازین برگزندارم طاقت و صفت عرق
در گرانکاری زاستادان فن بروم سبق

۹

۱۲

لباس مبارک

۷

لباس مبارک
دانه‌های شذیر او معطر سررنگد
ازم و ریپاک او می داد خوشبویش خیر
گفته اند اهل شمال بگفت آبش چو عطر
در لباس خویش مایند اصحابش چو عطر
شمع پیش قطره خوشه از سرشک خویش
قطره با آب از یک قطره او منفعل
قطره نیان هر یک قطره اش آب بیدل
قطره زرد فلک از آب خجالت قطره زن
قطره وز و آسمان از اشک غیرت قطره زن
اے و لا از تابان کرم عرق سرتاقه
ز آنکه از وقت پند ان مضامینش منم
می چکد خوسه چون اوین قطره از نوک قلم
خیر شد واروم ابوسه مفرح تازه دم
بیش ازین برگزندارم طاقت و صفت عرق
در گرانکاری زاستادان فن بروم سبق
لباس مبارک
دانه‌های شذیر او معطر سررنگد
ازم و ریپاک او می داد خوشبویش خیر
گفته اند اهل شمال بگفت آبش چو عطر
در لباس خویش مایند اصحابش چو عطر
شمع پیش قطره خوشه از سرشک خویش
قطره با آب از یک قطره او منفعل
قطره نیان هر یک قطره اش آب بیدل
قطره زرد فلک از آب خجالت قطره زن
قطره وز و آسمان از اشک غیرت قطره زن
اے و لا از تابان کرم عرق سرتاقه
ز آنکه از وقت پند ان مضامینش منم
می چکد خوسه چون اوین قطره از نوک قلم
خیر شد واروم ابوسه مفرح تازه دم
بیش ازین برگزندارم طاقت و صفت عرق
در گرانکاری زاستادان فن بروم سبق

لباس مبارک

لبه قابض آینه دپیا

شدن در عرق
لبه شش چادر انگشت شش

کردن پاره ناصف اللغات
لبه کلاه شکتی - نقر کردن

کردن در عرق
لبه کلاه بکشیدن - تنگ

کردن در عرق
لبه پیراهن در بدن - عرق

شدن - (آصف اللغات)

لبه برافشان بخشی در وقت
در آصف اللغات (در عرق از روش
برافشان بخشی در وقت از روش
شکل آن در عرق)

لبه قیاسش بر این
شدن آن در عرق
لبه چشم نام سنگی از شش

۵۲

لبه در عرق
لبه در عرق

لبه کلاه برافشان شش

شدن در عرق

<p>آینه تصویر لباس تو قبایله بسته بود چشم او چوں پرده اش با دست او بسته بود</p>	<p>مانی از پیرایه دانشوری وارسته بود بنده در گاه تو در گوشه شسته بود</p>
<p>۱</p>	<p>چوں پیراوان بشاخ افکنده ز تیر چاورد آینه بیند صنعت تصویر او را ویر</p>
<p>او کلاه شکتی لیکن چاره جز این ندید تا غم ناکامش پیش ازین دل را دید</p>	<p>چوں صدای جامه ام ناکه بگوش او رسید از پر تعظیم من مانی کلاه را برکشید</p>
<p>۲</p>	<p>لقمش بر خیز بر اقا و از دوشش روا شد بچوش خشم او پیش ازین ناواں قبا</p>
<p>از کلاه چرخ در رویا من عمامم وز سواد چشم و چشم من داد و آممام</p>	<p>چینه ما هست در خواب خوش من جامم بود از خجالتش عی زب و تم خدام</p>
<p>۳</p>	<p>از سر و رول کلاه خود فلندم بر فلک در هوا رقصد کله پروا من حور و ملک</p>

<p>جزیہ اوقات ملاقات سفیر دوتے خسروان اتدر فریں بعض شوکتے</p>	<p>بود سرور از طبوس مکتل نفرتے داشت استمشا باین سبیت تجتے</p>
<p>۷</p>	<p>دو بستری پرو و اتم و لیا سس ساوہ پنج مرد ز اہدے بنشتہ بر حباوہ</p>
<p>گاہ از یک جتہ میفر دیا و ستر بدن گاہ شلوار و قمیص و چادر بر زمین</p>	<p>نگہ پاکے بر کمر یک افش بر صدر تن گاہ رنگین چادرے بر شتابے پیرن</p>
<p>۸</p>	<p>گاہ زیب سر کلاہ و بر کلاہ عتائے گاہ بالایش دہاں بند و قبسا امین جانے</p>
<p>این قبا میں صورت دہن واسے گل شود بلبل عاشق بجان من فدائے گل شود</p>	<p>رنگ بر رخ گل کہ در گلشن قباے گل شود این دیش گشتہ پیر من عباے گل شود</p>
<p>۹</p>	<p>مثل گل یک چادر مدوح ما گاہے قبا گاہ شلوار و قمیص و گاہ دستار و عبا</p>

۱۵۶
گزارش از سفر اصفہان
کتابت شدہ کہ کوہی و تکیہ
سازمین تعمیر ہوا کہ وہ
کتابت شدہ کہ کوہی و تکیہ

۱۵۷
مشاور کہ از زمین آرزو اصفہان
بذیل بود عالی ہا
کتابت شدہ کہ کوہی و تکیہ
سازمین تعمیر ہوا کہ وہ
کتابت شدہ کہ کوہی و تکیہ

باس بارک

بہنہ صفتی

چادر گلگون

چادر گلگون

چادر گلگون

چادر گلگون و اسے روز عید تیش	چادر گلگون	چادر گلگون	چادر گلگون
چادر سبزیش لباس سبز سیر گلشش	چادر سبزیش	چادر سبزیش	چادر سبزیش
شدر و اسے نیل ستریاں بر و اسے روز او	۱۵۹	چادر ترساند اسے برو شب افروز او	۱۰
لنگ پاک یار ما اسلام را لنگ کمر	لنگ پاک	از رو اسے بیض او بر زمین خیزد سحر	از رو اسے
لنگ خالی دروغ اکتار را اینہد ز سر	لنگ خالی	وز رو اسے نیل اجرام فلک پیش نظر	وز رو اسے
در چہاں ہوا رہ زین لنگ رو الیسل و نہاد	۱۶۰	می قدر کافرے از پا و مومن بر سترار	۱۱
تا بقستے کار فرمایم مرا بر کار بست	تا بقستے کار	موقلم نقشے بیت بر سرش و تار بست	موقلم نقشے
تا بفرق دلبرم عامہ اش را دیدہ ام	۱۶۱	رقتم ام از خویش و بر کردوشش کر ویدہ ام	۱۲

چادر گلگون

چادر گلگون

چادر گلگون

چادر گلگون

لباس بهادر
 کلاه بنفشه یعنی بخت و بهادر
 کلاه عقیقه تخلص زیر لبان
 کلاه شام و مودن بود و مودن
 مال اوست
 کلاه شکسته لاله در تاج کبابی
 ز بهار یعنی بخت
 کلاه باگره ای یعنی تصدق
 کلاه خورشید که در شده و در هر چه در تاج

زینتی دار و بیالاس قدش عامه اش	فضیلت سر بهر عامه را بر جامه اش
فکرت مخفی عیاں از نو نهال خامه اش	شد و بالا حسن قد از گرمی مهنگامه اش
۱۳	۱۶۲
شوخ من برگوشه و ستار زو گلدهسته را	معنی رنگین بود این نکته سر بسته را
زیر آن نازک کلاه تاج فرق انصاف است	گنبد عامه اش لبوس مخصوص است
فضیلت بر سرش عامه را سراسر است	یک شمشیر از هزاران فتح و نصرت در بر است
۱۳	۱۶۳
شد بلاگره ای این عامه صد و ستارها	دور یک عامه او رشک صد و دوازده
بهر تخلص گل خورشید خاور افکنند	میش تا پیش ماه تاج خویش از سر افکنند
چرخ از شادی کلاه بر چرخ دیگر افکنند	تاج یارین کلاه چرخ را بر افکنند
۱۵	۱۶۴
از بهارین تاج یارم تاج گل رازنگ بود	نور تاج شمع باشد از نور چرخ تاج او

از دست دادن پا و شایسته است
 زینت تاج از سر افکنند از سر
 کلاه از تخلص کبابی در تخلص
 کلاه در هر چه
 کلاه چرخ را ناید از آفتاب
 کلاه باگره ای
 انداختن و در کردن از آفتاب
 کلاه یارین کلاه افکنند
 تاجش از نورش عالی نوران
 کلاه گل رازنگ
 کلاه شمع باشد از نور چرخ تاج او

لباس تبارک

۱۰۰ کلاه نوبت - کتاب - از ماه

۱۰۱ در حرم (کلاه آسمان) - کتاب

۱۰۲ این در حرم (کلاه آسمان) - کتاب

۱۰۳ در حرم (کلاه آسمان) - کتاب

۱۰۴ در حرم (کلاه آسمان) - کتاب

۱۰۵	از کلاه خود زمین ناز سے کند بر آسمان	وز کلاه آسمان صیت فروغش در جهان
۱۰۶	سر کشد و خنده تاج او بفرقی فرقدان	در گروه اینها تاج رسل سرتاج شان
۱۰۷	یار ما در رنگ بویش گلغزار و گلبدن	و الهش در سیر گلشن مثل بلبل نغمه زن
۱۰۸	در تراکت نیست فرتی در گل و گل پیرهن	تا گلے و اندازد او را عهد لیسان چمن
۱۰۹	از نگاه ماحریرت در قبا سے این تنش	مرد و کسا از دیده ما کجسته پیراهنش
۱۱۰	در چمن دیدیم چون گل ابر گلشنش	داین رنگین این نشا ختم از دهنش
۱۱۱	بیللاں دوزند چشم آں گونه بر این گلبدن	گویند دار و قبا سے چشم بلبل را بتن

۱۰۵ کلاه نوبت - کتاب - از ماه

۱۰۶ در حرم (کلاه آسمان) - کتاب

۱۰۷ در حرم (کلاه آسمان) - کتاب

۱۰۸ در حرم (کلاه آسمان) - کتاب

۱۰۹ در حرم (کلاه آسمان) - کتاب

۱۱۰ در حرم (کلاه آسمان) - کتاب

۱۱۱ در حرم (کلاه آسمان) - کتاب

بیاں مبارک

۱۱۱ بستانب بستی قزاقانہ

(بہارِ عمر)

۱۱۲ چاک و پیراہن صبحی ز شکر آفتاب

۱۱۳ ویدتا برو سپیدے برتنش چوین ماہتاب

۱۱۴ می نماید در نظر از پر وہ یا قوت آب

۱۱۵ جامہ گلنار وار و گلبدن همچون گلاب

۱۱۶ نازک اندامے کہ ہر دم در لباس دگر است

۱۹

۱۱۷ کے تو اند فکر صائب و منشش آرد بدست

۱۲۸

۱۱۸ می نماید گلنارم گل گلکش شہ چین

۱۱۹ گفتہ اند اہل سخن سینشش گلبدینا

۱۱۹ چہچہ اخضر یا کند حیرانج سلمان سخن

۱۲۰ چادر خضر ایدوش پاک او در سخن

۲۰

۱۲۱ کہ قبایے سبز و گاہے سرخ بنیم در برش

۱۲۹

۱۲۲ ہر زمان در ولبری یا ہم بزنگ دگرش

۱۲۲ داشت این گل پیراہن گل در کنار

۱۳۰ نیک انی بود یارم در صحبت گلخوار

۱۲۳ وسعت مضمون جانب ہمیں مزنگ اختصار

۱۳۱ بود بر و احسے بالاسے دوشش در بہار

۲۱

۱۳۲ در چہن شنا ختم سین برش گلزنگ بود

۱۴۰

۱۳۳ بر قدش سرتا پیراہن گل تک بود

۱۱۱ بستانب بستی قزاقانہ
۱۱۲ چاک و پیراہن صبحی ز شکر آفتاب
۱۱۳ ویدتا برو سپیدے برتنش چوین ماہتاب
۱۱۴ می نماید در نظر از پر وہ یا قوت آب
۱۱۵ جامہ گلنار وار و گلبدن همچون گلاب
۱۱۶ نازک اندامے کہ ہر دم در لباس دگر است
۱۱۷ کے تو اند فکر صائب و منشش آرد بدست
۱۱۸ می نماید گلنارم گل گلکش شہ چین
۱۱۹ چہچہ اخضر یا کند حیرانج سلمان سخن
۱۱۹ چادر خضر ایدوش پاک او در سخن
۱۲۰ چہچہ اخضر یا کند حیرانج سلمان سخن
۱۲۱ کہ قبایے سبز و گاہے سرخ بنیم در برش
۱۲۲ ہر زمان در ولبری یا ہم بزنگ دگرش
۱۲۲ داشت این گل پیراہن گل در کنار
۱۲۳ وسعت مضمون جانب ہمیں مزنگ اختصار
۱۲۳ بود بر و احسے بالاسے دوشش در بہار
۱۳۰ نیک انی بود یارم در صحبت گلخوار
۱۳۱ بود بر و احسے بالاسے دوشش در بہار
۱۳۲ در چہن شنا ختم سین برش گلزنگ بود
۱۳۳ بر قدش سرتا پیراہن گل تک بود

۱۱۱ بستانب بستی قزاقانہ
۱۱۲ چاک و پیراہن صبحی ز شکر آفتاب
۱۱۳ ویدتا برو سپیدے برتنش چوین ماہتاب
۱۱۴ می نماید در نظر از پر وہ یا قوت آب
۱۱۵ جامہ گلنار وار و گلبدن همچون گلاب
۱۱۶ نازک اندامے کہ ہر دم در لباس دگر است
۱۱۷ کے تو اند فکر صائب و منشش آرد بدست
۱۱۸ می نماید گلنارم گل گلکش شہ چین
۱۱۹ چہچہ اخضر یا کند حیرانج سلمان سخن
۱۱۹ چادر خضر ایدوش پاک او در سخن
۱۲۰ چہچہ اخضر یا کند حیرانج سلمان سخن
۱۲۱ کہ قبایے سبز و گاہے سرخ بنیم در برش
۱۲۲ ہر زمان در ولبری یا ہم بزنگ دگرش
۱۲۲ داشت این گل پیراہن گل در کنار
۱۲۳ وسعت مضمون جانب ہمیں مزنگ اختصار
۱۲۳ بود بر و احسے بالاسے دوشش در بہار
۱۳۰ نیک انی بود یارم در صحبت گلخوار
۱۳۱ بود بر و احسے بالاسے دوشش در بہار
۱۳۲ در چہن شنا ختم سین برش گلزنگ بود
۱۳۳ بر قدش سرتا پیراہن گل تک بود